

Kriisiytyvän seurakunnan mittarit

Kirkkohallitus 19.03.2024

Kriisiytyvän seurakunnan mittarit

Sisällys

1. Johdanto	3
2. Muutostarpeen toteaminen	4
Kriisiytyvän seurakunnan talouden mittarit.....	5
Kriisiytyvän seurakunnan toiminnan ja hallinnon mittarit	5
Toimenpiteet mittarien toteutuessa	6
3. Rakennemuutoksen valmistelu	7
4. Selvitys	8
5. Seurakuntajaon muuttaminen	11
Aloite	11
Muutosseurakuntien välinen sopimus.....	14
Tuomiokapitulin ja kirkkohallituksen tehtävät	16
6. Seurakuntayhtymän perustaminen	19
Muutostarpeen tunnistaminen ja valmistelu.....	19
Päätöksen tekeminen	19
Perussäännön sisältö	20
7. Yhteistyöhanke	24
Yhteistyösopimuksen sisältö	24
8. Täytäntöönpanovaihe	26
Liite 1 Kriisiytyvän seurakunnan mittarit – seurakunnan talous.....	32
Liite 2 Kriisiytyvän seurakunnan mittarit - hallinto ja toiminta	33
Liite 3 Seurakuntajaon muutosta koskeva aloitemalli.....	36
Liite 4 Malli aloitetta koskevasta kuulutuksesta	38
Liite 5 Yhteistyösopimusmalli.....	39

[Kannen kuva: Aarne Ormio – Rukkaset naulasta]

1. Johdanto

Tämä ohje on kohdennettu sekä seurakunnille ja seurakuntayhtymille että tuomiokapituleille. Tavoitteena on ohjeistaa seurakuntia aktiivisesti ja säännöllisesti itse seuraamaan talouden kehitystään sekä hallinnon ja toiminnan tilaansa. Tavoitteena on myös kannustaa seurakuntaa omaehtoisesti ryhtymään korjaaviin toimenpiteisiin, jos mittarit toteutuvat.

Joulukuussa 2016 kirkkohallitus julkaisi yleiskirjeen 21/2016 liitteenä tuomiokapituleille suunnatun hallinnollisen ohjeistuksen seurakuntajaon muutoksesta ja seurakuntayhtymän perustamisesta. Ohjeistuksen tarkoituksena oli luoda kokonaiskuva tuomiokapitulin tehtävistä seurakuntarakenteiden muutostilanteessa. Ohje sisälsi myös puuttumiskynnysten määrittelyn. Puuttumiskynnyksellä tarkoitettiin seurakunnan toimintaan, hallintoon ja talouteen liittyviä seikkoja, joiden esiintyessä tuomiokapitulin tulee aktivoitua seurakuntien muutosprosessin vireille saattamisessa.

Kirkolliskokous antoi vuonna 2020 kirkkohallitukselle tehtäväksi päivittää kirkkohallituksen yleiskirjeessä olleen kriteeristön (puuttumiskynnykset) sekä edellytti kirkkohallitusta ja tuomiokapituleja ryhtymään tarvittaviin toimenpiteisiin, jotta seurakunnat tarkastelevat vuosittain toimintakertomuksen ja tilinpäätöksen käsittelyn yhteydessä tilaansa puuttumiskriteerien valossa. Kirkolliskokouksen hallintovaliokunta katsoi, että puuttumiskriteerien tulee olla tarkkarajaisia, jotta ne antavat riittävät lähtökohdat niin seurakunnan itsearviointille kuin tuomiokapitulien mahdollisuudelle arvioida yhtenäisillä perusteilla seurakuntien tilannetta eri hiippakunnissa ja tarvittaessa ryhtyä toimenpiteisiin selvityksen tekemiseksi seurakunnan kyvystä selviytyä itsenäisenä seurakuntana. Se myös piti seurakunnan taloutta koskevia kriteereitä ensisijaisina. Uuden ohjeistuksen tulisi perustua seurakunnan itsearviointiin kirkkohallituksen vahvistamien kriteerien pohjalta. Itsearviointi tulisi toteuttaa vuosittain tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen tekemisen yhteydessä peilaamalla seurakunnan tilannetta kirkkohallituksen ohjeistuksessa mainittuihin puuttumiskriteereihin.

Marraskuussa 2021 kirkkohallitus hyväksyi uuden ohjeistuksen, joka oli laadittu yhteistyössä tuomiokapitulien edustajien kanssa. Aiemmat puuttumiskynnykset korvattiin kriisiytyvän seurakunnan mittareilla. Ensisijaisesti seurakunnalle kuuluu velvollisuus huolehtia siitä, että sillä on riittävästi voimavaroja seurakunnan perustehtävän toteuttamiseen. Tavoitteena on ohjeistaa seurakuntia aktiivisesti ja säännöllisesti itse seuraamaan talouden kehitystään sekä hallinnon ja toiminnan tilaansa sekä kannustaa seurakuntaa omaehtoisesti ryhtymään korjaaviin toimenpiteisiin, jos mittarit toteutuvat. Mittarin toteutumisella tarkoitetaan, että mittarin raja-arvot ylittyvät (tai alittuvat) mittarista riippuen. Kirkkolaisissa säädetään tuomiokapitulin tehtäväksi valvoa seurakunnan hallintoa ja toimintaa. Tämä tehtävä sekä erikseen tuomiokapitulille säädetyt aloiteoikeudet oikeuttavat tuomiokapitulin ryhtymään toimenpiteisiin, jos mittarit toteutuvat seurakunnassa eikä seurakunnassa ole ryhdytty toimenpiteisiin taikka sen oma-aloitteiset toimenpiteet eivät korjaa tilannetta.

Perustuslain 21 §:n turvaamat hyvän hallinnon periaatteet ohjaavat toimintaa myös silloin, kun kyse on seurakunnan toimintaedellytysten selvittämisestä sekä mahdollisesta aloitteenteosta seurakuntarakenteen muuttamiseksi. Hallintolain (434/2003) 2 luvussa säädettyihin hyvän hallinnon periaatteisiin kuuluvat muun muassa yhdenvertaisuusperiaate ja luottamuksen suojan periaate. Yhdenvertaisuus tarkoittaa samanlaisissa tilanteissa tapahtuvaa samankaltaista kohtelua, jonka kohteena voidaan pitää myös seurakunnan jäsenten muodostamaa yhteisöä. Luottamuksen suoja on puolestaan sidoksissa muun muassa viranomaistoiminnan johdonmukaisuuden vaatimukseen. Ohjeistuksen tavoitteena on siten yhdenmukaistaa eri hiippakuntien toimintaa samankaltaisissa tilanteissa sekä toisaalta antaa seurakunnille aikaisempaa selkeämpää kuvaa siitä, missä tilanteissa tuomiokapituli voi olla aloitteellinen seurakuntarakenteen muuttamiseksi, jollei seurakunnan itsearvioinnissa havaittujen mittareiden toteutuminen ole johtanut oma-aloitteisiin tilanteen korjaamistoimenpiteisiin.

Vuonna 2021 annettu ohje on päivitetty heinäkuussa 2023 voimaan tulleen kirkkolainsäädännön johdosta (kirkkolaki 652/2023 ja kirkkojärjestys 657/2023). Samalla joitakin mittareita on täsmennetty.

2. Muutostarpeen toteaminen

Alla esitettyjen kriisiytyvän seurakunnan mittareiden avulla tunnistetaan ennakoitavissa olevia tai akuutteja talouteen sekä toimintaan ja hallintoon liittyviä haasteita seurakunnissa ja seurakuntayhtymissä.

Seurakuntien/seurakuntayhtymien tulisi vuosittain tilinpäätöksen yhteydessä tehdä arvio siitä, toteutuvatko toiminnan, hallinnon ja talouden mittarit ja ryhtyä asiassa tarvittaviin toimenpiteisiin mahdollisen rakennemuutoksen valmistelun suhteen. Myös tuomiokapitulin tulee olla aloitteellinen muutosprosessin vireille saattamisessa, jos mittarit antavat siihen aiheita.

Kirkkolaissa on säädetty seurakuntajaon muuttamisen edellytyksistä, joihin alla luetellut talouden, toiminnan ja hallinnon mittarit kiinnittyvät.

KL 2:13 Seurakuntajaon muuttamisen edellytykset

Seurakuntajakoa voidaan muuttaa, jos muutos on kirkon tehtävän toteuttamisen kannalta tarkoituksenmukainen ja muutos parantaa seurakuntien tai seurakuntayhtymän toimintakykyä, toiminnan taloudellisuutta tai seurakuntalaisten kielellisten oikeuksien toteutumista.

Seurakuntajakoa voidaan muuttaa vain erityisen painavasta syystä, jos muutoksesta aiheutuu, että seurakunnan enemmistön kieli muuttuu vähemmistön kieleksi.

Kriisiytyvän seurakunnan talouden mittarit

Talouden mittareita on neljä ja niiden tarkemmat kuvaukset on avattu liitteessä 1. On huomioitava, että jokaisen mittarin osalta voi olla perusteltuja syitä, miksi jokin niistä toteutuu. Investoinnit, henkilöstörakenteen järjestelyt tai yksittäiset tilanteet voivat johtaa tähän. Jos kuitenkin on havaittavissa selkeä suunta talouden kehittämisestä negatiiviseksi, tulee seurakunnan talouden kestävyys ottaa tarkasteluun.

- 1) **Tilikauden tulos** on ilman kertaluonteisia erää negatiivinen kahtena peräkkäisenä vuotena tai kirkollisveroprosentti on 2,0 (tai korkeampi).
- 2) **Seurakunnan taseessa** oleva edellisten tilikausien yli/alijäämä luku on tilinpäätöksen perusteella menossa alijäämäiseksi, eikä sen kattamista seuraavan kolmen vuoden aikana voida laskelein osoittaa ilman kertaluonteisten erien tai metsänhoitosuunnitelman ylittävän myynnin toteuttamista.
- 3) **Maksuvalmius** on alle 90 päivää, tai maksuvalmius heikkenee kolmena peräkkäisenä vuotena.
- 4) **Henkilöstömenojen** osuus toimintakuluista kasvaa kolmena peräkkäisenä vuotena.

Kriisiytyvän seurakunnan talouden mittareiden osalta kirkkohallitus lähettää vuosittain taloustilastojen valmistuttua hiippakuntien tuomiokapituleille tiedot niistä seurakunnista, joissa kriisiytyvän seurakunnan mittarit toteutuvat.

Kriisiytyvän seurakunnan toiminnan ja hallinnon mittarit

Puutteet alla listatussa seurakunnan toimintaan ja hallintoon liittyvissä asioissa toimivat kriisiytyvän seurakunnan mittareina toiminnan ja hallinnon osalta. Hallinto- tai toimintakulttuuriin liittyvät ongelmat saattavat näkyä useamman kohdan puutteina. Kohtiin liittyviä mittareita on avattu tarkemmin liitteessä 2.

1) Seurakunnan yhteiskunnalliset tehtävät

- Puutteet hautaustoimen tai hautausmaan ylläpitotehtävien hoidossa
- Epäkohdat kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden rakennusten ja irtaimiston ylläpitotehtävien hoidossa

2) Seurakunnan hallinto ja viranomaistoiminta

- Toimielinten kokoonpanoon ja toimivuuteen liittyvät ongelmat
- Hallintomenettelyn puutteellisuudet

3) Seurakunnan toimintaorganisaatio

- Perustehtävien (KL 3:1) mukaisen toiminnan ylläpidon ilmeiset puutteet ja laiminlyönnit

- Seurakunnan jäsenmäärä on laskenut viimeisten viiden vuoden aikana 15 % ja on arviointihetkellä alle 2000 jäsentä.
- Jäykkä, lokeroitunut, eristäytynyt ja/tai uusiutumiskyvytön toimintakulttuuri

4) Johtaminen seurakunnassa

- Johtamisen heikkoudet
- Johtamista tukevat strategiset linjaukset, kuten toimintasuunnitelma, seurakunnan strategia/toimintalinjaus/missio/visio, kiinteistöstrategia, henkilöstösuunnitelma, koulutussuunnitelma tai valmiussuunnitelma puuttuvat
- Puuttumattomuus seurakunnan operatiivisessa johtamisessa esiintyviin pitkäaikaisiin ongelmiin
- Haluttomuus yhteistyöhön lähiseurakuntien, rovastikunnan muiden seurakuntien ja/tai tuomiokapitulin kanssa

5) Seurakunnan henkilöstö

- Henkilöstön määrä
- Henkilöstön työhyvinvoinnissa on toistuvia ongelmia
- Ongelmat riittävän henkilöstön määrässä ja rekrytoinnissa työaloittain tarkasteltuna

Toimenpiteet mittarien toteutuessa

Kriisiytyvän seurakunnan mittarin toteutuessa ryhdytään seuraaviin toimenpiteisiin:

- Seurakunta laatii tilinpäätöksen toimintakertomuksessa selvityksen niistä kohdista, joissa mittari toteutuu ja tekee toimenpidesuunnitelman asian korjaamiseksi.
- Talouden kriisiytyvän seurakunnan mittarin toteutuessa myös tuomiokapituli voi käynnistää taloudellisen ohjauksen.
- Mikäli talouden, toiminnan ja hallinnon selvitys osoittaa, että seurakunnan resurssit eivät riitä hyvän seurakunnallisen toiminnan turvaamiseen, tulee seurakunnan käynnistää seurakuntarakenneneuvottelut.
- Seurakunnan ollessa passiivinen talouden, hallinnon ja toiminnan mittarien toteutuessa tuomiokapituli on asiassa aloitteellinen. Mitä useampi mittari toteutuu, sitä nopeammin toimenpiteisiin on ryhdyttävä.

Esimerkkejä mahdollisista korjaavista toimenpiteistä talouden mittarien toteutuessa:

- Tehdään kulurakenteen arviointi työaloittain ja kululajeittain sekä tehdään realistinen arvio, mistä voidaan kuluja vähentää ja tehdään talouden tasapainottamissuunnitelma;
- Tehdään kiinteistöstrategia, jossa tehdään suunnitelma tulevien vuosien korjaustarpeista johtuvista investoinneista ja mahdollisuudesta luopua osasta kiinteästä omaisuudesta;
- Tutkitaan, onko mahdollista lisätä tuloja esimerkiksi nostamalla hautaustoimen maksut sääntelyn mukaiselle tasolle, tai onko mahdollisuus nostaa kirkollisveroprosenttia;

- Selvitetään henkilöstömenojen kasvun syyt ja henkilöstörakenne sekä tehdään henkilöstösuunnitelma, jolla pyritään säästöihin esimerkiksi eläköitymisen myötä;
- Selvitetään mahdollisuus yhteisiin virkoihin naapuriseurakuntien kanssa;
- Tutkitaan muut yhteistoiminnan mahdollisuudet;
- Selvitetään seurakuntalaisten mahdollisuus osallistua toimintaan ja sen suunnitteluun.

Esimerkkejä mahdollisista korjaavista toimenpiteistä toiminnan ja hallinnon mittarien toteutuessa:

- Selkeytetään hallinnon ohjeistusta ja toimielinten pelisääntöjä;
- Selkeytetään johtamiseen liittyviä vastuuta;
- Kartoitetaan henkilöstön osaaminen ja korjataan osaamisen tai ammattitaidon puutteet henkilöstökoulutuksella;
- Tehdään toiminnasta vertaisarvio vastaavanlaisten seurakuntien toiminnan kanssa ja kehitetään toimintaa vertailun pohjalta;
- Järjestetään työyhteisöohjausta taikka henkilökohtaista työnohjausta esimerkiksi yhteistyössä työterveydenhuollon kanssa;
- Tutkitaan yhteisten virkojen mahdollisuus naapuriseurakuntien kanssa;
- Suunnitellaan seurakunnan toimintaa yhteistyössä seurakuntalaisten kanssa.

3. Rakennemuutoksen valmistelu

Seurakunnan rakennemuutosprosessi edellyttää huolellista valmistelua. Valmistelua varten on yleensä hyvä nimetä erillinen ohjausryhmä. Alkuvaiheessa on syytä kartoittaa erilaiset sidosryhmät, yhteistyötahot ja kumppanit, joiden kanssa valmistelua lähdetään tekemään. Valmisteluvaiheessa voidaan kartoittaa myös yhteistyömahdollisuuksia toisen tai useamman seurakunnan kanssa.

Valmistelun alkuvaiheessa on hyvä laatia erillinen viestintäsuunnitelma tukemaan valmistelua ja hanketta. Luottamushenkilöt ja koko henkilöstö laajemminkin on syytä ottaa muutoksen valmisteluun mukaan jo alkuvaiheessa. Tämä tarkoittaa mm. avointa viestintää, kuulemista, osallistamista prosessiin ja muutossuunnitelmien herättämien tunteiden käsittelyä. Seurakuntalaiset ovat henkilöstön ohella tärkeä sidosryhmä, jolle on järjestettävä jo valmisteluvaiheessa kuulemis- ja keskustelutilaisuuksia ja heille on muutoinkin tiedotettava aktiivisesti asiasta.

KL 3:3,1–3 Seurakunnan jäsenen osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet sekä aloiteoikeus

Seurakunnan jäsenellä on oikeus osallistua seurakunnan toimintaan ja vaikuttaa seurakunnan päätöksentekoon. Kirkkovaltuuston tai seurakuntaneuvoston on pidettävä huolta monipuolisista osallistumisen ja vaikuttamisen mahdollisuuksista.

Seurakunnan jäsenille on sopivin tavoin annettava riittävät tiedot yleistä mielenkiintoa herättävistä vireillä olevista seurakunnan ja seurakuntayhtymän asioista, niitä koskevista suunnitelmista, asioiden käsittelystä ja tehdyistä ratkaisuista. Seurakunnan on tiedotettava, millä tavoin päätösten valmisteluun voi osallistua ja vaikuttaa.

Osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia voidaan edistää erityisesti järjestämällä keskustelu- ja kuulemistilaisuuksia ja selvittämällä seurakunnan jäsenten mielipiteitä ennen päätöksentekoa.

Erityistä huomiota valmisteluvaiheessa tulee kiinnittää myös seurakunnan kielitilanteen mahdolliseen muuttumiseen muutosprosessin tuloksena. Seurakuntajaon muuttamista koskevaa päätöstä ei saa tehdä ilman erityisen painavaa syytä, jos seurakuntajaon muutoksesta aiheutuu, että seurakunnan kielelliseen enemmistöön kuuluvat jäsenet tulevat uudessa tai entisessä seurakunnassa kielelliseksi vähemmistöksi (KL 2:13,2). Jos erityisen painava syy on olemassa, valmisteluvaiheesta alkaen on kiinnitettävä erityistä huomiota vähemmistökieliryhmään kuuluvien hengellisen elämän järjestämiseen uudessa tilanteessa.

Rakennemuutosprosessin valmisteluvaiheessa on kartoitettava ja päätettävä myös esimerkiksi siitä, olisiko tietyistä investoinneista tai virkojen muutoksista syytä pidättäytyä prosessin ajaksi.

Seurakunnan tulee koko valmisteluvaiheen sekä rakennemuutosprosessin ajan huolehtia varsinaisesta perustyöstään. Perustyön sujumista auttaa se, että henkilöstö pääsee osallistumaan valmisteluun, saa riittävästi tietoa muutoksesta sekä työkaluja ja tukea muutoksen aiheuttamien tunteiden käsittelyyn. Tukena prosessissa voidaan käyttää ulkopuolisia asiantuntijoita. Myös oman työterveyshuollon olisi hyvä olla tietoinen asiasta, jotta se voi osaltaan varautua tarjoamaan työntekijöille tarvittavaa tukea.

Seurakunnan/seurakuntien ohella myös tuomiokapituli tai piispa voi käynnistää valmisteluvaiheen, joka johtaa/voi johtaa selvityksen kautta tuomiokapitulin aloitteeseen asiassa.

4. Selvitys

Kun on tarve rakennemuutokselle, ja muutoksumppani tai muutoksumppanit ovat selkiytyneet, on tehtävä selvitys seurakuntien nykytilasta, jollei sitä ole tehty jo alkuvalmistelun aikana. Selvitykseen on hyvä sisällyttää myös kuvaus toiminnallisista ja taloudellisista tavoitteista sekä tulevaisuuden toimintamallista, taloudesta ja hallinnosta henkilöstötarpeineen muutosprosessin tueksi. Selvi-

tys voidaan tehdä hankkeessa mukana olevien seurakuntien omin resurssein tai nimeämällä selvittäjä. Myös tuomiokapituli voi käynnistää selvityksen määräämällä yhden tai useamman selvittäjän, joka annetun selvitystehtävän lisäksi tekee esityksen joko seurakuntajaon muutoksesta tai seurakuntayhtymän perussäännöstä (KJ 2:2,1 ja KJ 3:40).

Selvitys on seurakuntien yhteinen prosessi. Kun selvitys aloitetaan, suositeltavaa on, että hankkeessa mukana olevien seurakuntien johtavista viranhaltijoista ja luottamushenkilöistä muodostetaan selvityksen ohjausryhmä, joka neuvottelee seurakunnille tärkeistä reunaehdoista ja mahdollisuuksista niiden yhteensovittamiseksi tai jonka kanssa mahdollinen selvittäjä voi reflektoida selvityksessä esiin nousseita seikkoja sekä selvityksen linjauksia.

KJ 2:1,1 Aloite seurakuntajaon muuttamiseksi

Aloite seurakuntajaon muuttamiseksi toimitetaan tuomiokapitulille. Aloite on perusteltava ja siihen on liitettävä asian arvioimiseksi tarpeellinen selvitys. Jos aloite koskee seurakunnan jonkin alueen siirtämistä toiseen seurakuntaan, alue on yksilöitävä. Seurakuntaneuvoston aloitteeseen on liitettävä yhteisen kirkkovaltuuston lausunto.

KJ 2:2,1 Seurakuntajaon muuttamisen valmistelu

Tuomiokapituli voi määrätä yhden tai useamman selvittäjän valmistelemaan seurakuntajaon muuttamista tai seurakuntayhtymän perustamista, muuttamista taikka lakkauttamista ja tekemään siitä ehdotuksen. Selvittäjällä on oikeus tutkia seurakuntien ja seurakuntayhtymien toimintaa, hallintoa ja taloutta koskevia asiakirjoja sekä saada niiden viranomaisilta apua tehtävänsä suorittamiseen. Selvittäjä antaa tuomiokapitulille ehdotuksensa ja selvityksessä kertyneet asiakirjat.

KJ 3:40, 1 ja 2 Perussääntöehdotus

Kirkkoneuvostojen tai yhteisten kirkkoneuvostojen on valmisteltava ehdotus seurakuntayhtymän perussäännöksi. Valmistelun aloittaminen on sen seurakunnan kirkkoneuvoston tai seurakuntayhtymän yhteisen kirkkoneuvoston tehtävä, jonka läsnä olevien jäsenten lukumäärä on suurin. Jos seurakunnat ja seurakuntayhtymät eivät pääse yksimielisyyteen perussäännöstä ja omaisuusluettelosta, tuomiokapituli määrää selvittäjän valmistelemaan ehdotuksen. Tuomiokapituli voi muulloinkin tarvittaessa määrätä selvittäjän.

Selvittäjällä on oikeus tutkia seurakuntien ja seurakuntayhtymien toimintaa, hallintoa ja taloutta koskevia asiakirjoja sekä saada niiden viranomaisilta apua tehtävänsä suorittamiseen.

Selvityksen tehtävänä on tuottaa tietoa muutosprosessiin ja rakennemuutoksen muodon arvioinnin tueksi. Tarvittavan selvityksen sisältö ja laajuus arvioidaan tapauskohtaisesti. Tuomiokapitulin määrätessä selvittäjän se samalla määrittelee tehtävän sisällön, tavoitteet ja laajuuden.

Selvityksessä on ensin syytä kuvata hankkeessa mukana olevien seurakuntien nykytilaa jäsenmäärien, talouden, toiminnan, kiinteistöjen ja hallinnon kautta. Nykytilaa on tarkoituksenmukaista myös peilata historiaan esimerkiksi toiminnan ja toimielinten muutosten sekä jäsenkehityksen ja henkilöstön määrän muutosten avulla. Erityisesti tulisi kiinnittää huomiota niihin kohtiin seurakunnan taloudessa taikka hallinnossa ja toiminnassa, joissa 2 luvussa tarkoitettujen mittarit ovat toteutuneet. Selvitykseen tulisi sisällyttää myös arviot jäsenmäärän tulevasta kehityksestä ja verotuloennusteista sekä arviot niiden vaikutuksista seurakuntien talouteen, toimintaan ja hallintoon. Tuoreimmat seurakuntatalous ja verotuloennusteet sekä seurakuntarakenteiden taloustyökalu löytyy Sakasti.fi-sivustoilta osoitteesta: [Talousarviovalmistelun perusteet ja talouden ennusteet - Sakasti](https://sakasti.fi/hallinto-ja-talous/seurakuntatalous/talouden-ennusteita/) (https://sakasti.fi/hallinto-ja-talous/seurakuntatalous/talouden-ennusteita/).

Nykytilan kuvauksen sekä tulevaisuusennusteiden kautta selkeytyy peruste, miksi muutokseen on syytä ryhtyä, muutoksen tavoite ja mahdolliset keinot muutoksen aikaansaamiseksi. Mikäli päädytään seurakuntajaon muutokseen, on syytä perustella, miten muutos on parhaiten toteutettavissa. Seurakuntayhtymää perustettaessa selvityksen tulisi sisältää ehdotus perussäännöksi.

Selvitykseen on hyvä sisällyttää ensilinjauksia myös toiminnan ja hallinnon toteuttamisen suunnittelusta ja toteuttamisesta uudessa tilanteessa. Esimerkiksi seurakuntajaon muutostilanteissa olisi pohdittava, miten seurakunnan tehtävät kuten jumalanpalvelukset, kirkolliset toimitukset, hautausmaatoimi, kasvatustyö, diakonia jne. toteutetaan uudella tai laajenevalla alueella ja mitkä seurakuntien kiinteistöt palvelevat jatkossakin seurakunnan tehtävien toteuttamista. Samoin olisi linjattava, miten uuden tai laajenevan alueen hallinto on tarkoitus järjestää, mitä toimielimiä tarvitaan ja miten ne muodostetaan sekä onko tarkoituksenmukaista säilyttää alueellista hallintoa kappeli-seurakunnan tai seurakuntapiirin toimesta. Tarvittavia henkilöstösiirtoja pohdittaessa on otettava huomioon yhteistoimintamenettelyä ohjaava Kirkon yhteistoimintasopimus, jota sovelletaan työnantajan ja henkilöstön väliseen yhteistoimintaan ja työsuojelun yhteistoimintaan kirkossa ja sen seurakunnissa. Kirkon yhteistoimintasopimus löytyy osoitteesta [Sopimukset - evl.fi](https://evl.fi/kirkontyomarkkinlaitos/sopimukset) (https://evl.fi/kirkontyomarkkinlaitos/sopimukset).¹

¹ Kirkolliskokous on marraskuussa 2023 hyväksynyt lakiehdotuksen, joka koskee yhteistoimintaa evankelis-luterilaisessa kirkossa. Tuleva laki sääntelee nykyistä tarkemmin seurakuntajaon muutostilanteessa henkilöstön edustajien kanssa käytäviä muutosneuvotteluja. Laki tulee voimaan, kun eduskunta on lakiehdotuksen hyväksynyt. Tällä hetkellä lain voimaantuloajankohta ei ole tiedossa.

Vastaavasti seurakuntayhtymää perustettaessa selvityksessä on hyvä perustella perussääntöön otettavat linjaukset seurakuntayhtymälle lakisääteisten tehtävien lisäksi siirtävistä tehtävistä, seurakuntien tehtävistä, seurakuntayhtymän ja seurakuntien päätösvallan rajoista, verotulojen jakoperusteista seurakuntien kesken, seurakuntayhtymän hallinnosta ja seurakunnille kuuluvien omaisuuksien siirrosta seurakuntayhtymälle. Selvityksen tulee perusteluiden lisäksi sisältää myös ehdotukset perussäännöksi ja luetteloksi omaisuuden siirtymisistä.

5. Seurakuntajaon muuttaminen

Aloite

Aloitteen seurakuntajaon muuttamiseksi tekee seurakunnan kirkkovaltuusto. Jos seurakuntajaon muutos tapahtuu seurakuntayhtymän sisällä, aloiteoikeus on seurakuntaneuvostolla. Myös hiippakunnan tuomiokapitulilla ja piispalla on asiassa itsenäinen aloiteoikeus.

Lopullinen aloite on syytä tehdä huolellisen valmistelun ja tehdyn selvityksen jälkeen. Jos seurakuntien yhteisymmärrys on muodostunut valmistelun ja selvityksen aikana, valmisteluihin osallistuneiden seurakuntien kirkkovaltuustot tai seurakuntaneuvostot voivat tehdä samansisältöiset aloitteet, jolloin muutosprosessi nopeutuu tuomiokapitulissa ja kirkkohallituksessa.

Aloitteessa on todettava aiotun seurakuntajaon muutoksen muoto. Yleisimmät muutostilanteet ovat viime aikoina olleet seurakunnan liittäminen toiseen seurakuntaan sekä seurakuntien lakkauttaminen ja uuden seurakunnan perustaminen, jolloin uusi seurakunta muodostuu lakkautettujen seurakuntien alueesta. Muita mahdollisia seurakuntajaon muutostilanteita ovat seurakunnan alueen jakaminen kahden tai useamman seurakunnan kesken siten, että jaettava seurakunta lakkaa, sekä seurakunnan alueen osittainen siirtäminen toiseen seurakuntaan. Nämä ovat harvinaisempia, sillä kirkkolain 2 luvun 1 §:n 1 momentin mukaan seurakuntajako noudattaa kuntajakoa siten, että seurakunnan tai seurakuntayhtymän alue muodostuu yhden tai useamman kunnan alueesta. Samalla alueella voi ainoastaan kielen perusteella olla useita seurakuntia.

Lisäksi aloitteessa olisi syytä todeta omaisuuden, velkojen ja vastuiden siirrosta taikka jaosta sekä mahdollisten vapaaehtoisten rahastojen taikka lahjoitusomaisuuden hallinnasta seurakuntajaon muutoksen jälkeen (ks. KL 2:15). Lisäksi on syytä mainita, miten uuden tai laajenevan seurakunnan toimielimet muodostetaan. Liitteessä 3 on kuvattu seurakuntajaon muutosta koskevan aloitteen mahdollista sisältöä.

Jos seurakuntajaon muutokseen osallistuvat seurakunnat ovat valmistelleet muutoksen yhteistyössä, kirkkovaltuustot toimittavat seurakuntajaon muutosta koskevat aloitteet tuomiokapitulille.

Seurakuntaneuvostot toimittavat aloitteensa yhteiselle kirkkovaltuustolle, joka antaa asiassa lausuntonsa sekä lähettää aloitteet tuomiokapitulille. Seurakunta voi myös yksin tehdä aloitteen toivotusta muutoksesta, jolloin aloitteen sisältö on yleensä edellä kuvattua suppeampi. Tällöinkin aloite lähetetään tuomiokapitulille joko suoraan tai seurakuntayhtymässä yhteisen kirkkovaltuuston kautta.

KL 2:11 Seurakuntajaon muuttaminen

Seurakuntajaon muuttamisella tarkoitetaan, että:

- 1) seurakunta lakkaa sen liittyessä toiseen seurakuntaan;
- 2) seurakunnat lakkaavat niiden yhdistyessä uudeksi seurakunnaksi;
- 3) seurakunnan alue jaetaan kahden tai useamman seurakunnan kesken siten, että jaettava seurakunta lakkaa;
- 4) osa seurakunnan alueesta siirretään toiseen seurakuntaan;
- 5) perustetaan uusi seurakunta; tai
- 6) seurakunta lakkautetaan.

Seurakuntajaon muuttamisesta päättää kirkkohallitus.

KL 2:14,1 Aloite seurakuntajaon muuttamiseksi

Aloitteen seurakuntajaon muuttamiseksi voi tehdä seurakunnan kirkkovaltuusto tai seurakuntaneuvosto sekä tuomiokapituli tai piispa. Jos seurakuntajaon muutostarve johtuu kuntajaon muutoksesta tai koskee muuta kuin suomenkielistä, ruotsinkielistä tai kaksikielistä seurakuntaa, asian voi panna vireille myös kirkkohallitus.

KJ 2:1 Aloite seurakuntajaon muuttamiseksi

Aloite seurakuntajaon muuttamiseksi toimitetaan tuomiokapitulille. Aloite on perusteltava ja siihen on liitettävä asian arvioimiseksi tarpeellinen selvitys. Jos aloite koskee seurakunnan jonkin alueen siirtämistä toiseen seurakuntaan, alue on yksilöitävä. Seurakuntaneuvoston aloitteeseen on liitettävä yhteisen kirkkovaltuuston lausunto.

Tuomiokapituli voi hylätä aloitteen heti, jos se on ilmeisen epätarkoituksenmukainen. Jos sama aloite tulee vireille uudelleen vuoden kuluessa hylkäämispäätöksen tekemisestä, se on otettava valmisteltavaksi.

Kun aloitteesta on tehty päätös, on siitä viipymättä ilmoitettava seurakunnan jäsenille julkaisemalla seurakuntien verkkosivuilla aloitetta koskeva ilmoitus noudattaen julkisen kuulutuksen menettelyjä. Vastuu ilmoituksen julkaisemisesta on jokaisen aiotun seurakuntajaon muutoksen kohteena olevan seurakunnan kirkkoneuvostolla tai seurakuntaneuvostolla myös niissä tapauksissa, joissa aloitteen on tehnyt seurakunta yksin, tuomiokapituli tai piispa.

Aloitetta koskevassa ilmoituksessa on hyvä kertoa aloitteentekijän lisäksi, millaisesta kirkkolain 2 luvun 11 §:n mukaisesta seurakuntajaon muutoksesta on kyse sekä, mitä seurakuntia aloite koskee ja mitkä seurakuntajaon muutoksen edellytykset katsotaan täyttyneen. On myös mainittava, mistä on saatavissa lisätietoa aloitteesta.

Ilmoituksessa on myös kerrottava seurakunnan jäsenen oikeudesta jättää aloitteesta kannanotto tuomiokapitulille 14 päivän kuluessa aloitetta koskevan kuulutuksen julkaisemisesta sekä tuomiokapitulin yhteystiedot. Jos piispa tai tuomiokapituli on tehnyt aloitteen, hyvänä käytäntönä on, että tuomiokapituli laatii ilmoitustekstin. Kuulutuksessa on lisäksi mainittava ajankohta, jona se on julkaistu verkkosivuilla. Ilmoitusta on pidettävä seurakunnan verkkosivuilla julkaisupäivän lisäksi 14 päivää eli vastaavan määräajan kuin seurakunnan jäsenellä on oikeus toimittaa kannanottonsa tuomiokapituliin.

KL 2:14,2–4 Aloite seurakuntajaon muuttamiseksi

Kirkkoneuvoston tai seurakuntaneuvoston on viipymättä ilmoitettava aloitteesta noudattaen, mitä julkisista kuulutuksista 10 luvun 28 §:ssä ja kirkkojärjestyksessä säädetään.

Seurakunnan jäsenille on varattava mahdollisuus jättää aloitteesta kannanotto tuomiokapitulille 14 päivän kuluessa aloitetta koskevan kuulutuksen julkaisemisesta.

Jos kirkkohallitus päättää seurakunnan osan siirtämisestä toiseen seurakuntaan valtioneuvoston tai ministeriön kuntarakennelain (1698/2009) 19 §:n ja 21 §:n 1 tai 2 momentin nojalla tekemää päätöstä vastaavasti, tämän pykälän 2 ja 3 momenttia ei sovelleta.

KL 10:28 Julkiset kuulutukset

Seurakunnan jäsenten tietoon saatettava kuulutus pidetään nähtävänä yleisessä tietoverkossa, jollei muuta säädetä tai salassapitoa koskevista säännöksistä muuta johdu. Kuulutusten on oltava yleisessä tietoverkossa 14 vuorokautta, jollei asian luonteesta muuta johdu. Kuulutuksen sisältämät henkilötiedot on poistettava tietoverkosta edellä mainitun ajan kuluttua.

KJ 10:2 Julkiset kuulutukset

Sen lisäksi, mitä kirkkolaisissa säädetään julkisista kuulutuksista, kuulutuksesta on ilmoitettava paikkakunnalla yleisesti leviävässä sanoma-, paikallis- tai seurakuntalehdessä tai vastaavassa

sähköisessä julkaisussa. Ilmoituksessa julkaistaan lehdessä kuulutuksen aihe ja pääsisältö. Julkaistavaksi säädetty kuulutus on julkaistava kokonaisuudessaan.

Jos kuulutus koskee useita seurakuntia, se on julkaistava niistä jokaisessa.

Muutosseurakuntien välinen sopimus

Kun seurakuntajaon muutosta koskeva hanke on vireillä, voidaan muutoksessa mukana olevien seurakuntien kesken laatia sopimus, jossa käsitellään muun muassa uuden tai laajenevan seurakunnan toiminnan ja hallinnon järjestelyjä sekä henkilöstön sijoittumista. Sopimus voidaan laatia seurakuntajaon muutosta koskevan valmistelun yhteydessä muutoshankkeen tultua vireille. Seurakuntajaon muutos katsotaan tulleen vireille, kun seurakunnissa on tehty päätös muutoksen valmistelusta taikka viimeistään, kun aloite asiassa on tehty. Sopimuksen hyväksyvät mukana olevien seurakuntien kirkkovaltuustot ja seurakuntaneuvostot. Seurakuntajaon muutosta koskevan valmistelun yhteydessä laadittu kirkkovaltuustojen ja seurakuntaneuvostojen välinen sopimus tulee seurakuntia sitovaksi samaan aikaan, kun kirkkohallituksen päätös seurakuntajaon muutoksesta.

Jos seurakunta liitetään toiseen tai lakkautetaan tai jos seurakunnassa oleva virka tai tehtävä tulee tarpeettomaksi seurakunnan alueen supistumisen vuoksi, sen toistaiseksi voimassa olevassa palvelussuhteessa olevat viranhaltijat ja työntekijät tulee siirtää heille soveltuviin laajentuvan tai uuden seurakunnan taikka asianomaisen seurakuntayhtymän virkoihin tai työsopimussuhteisiin tehtäviin. Siten kirkkovaltuustojen ja seurakuntaneuvostojen on hyväksyttävä pappien ja muun henkilöstön sijoittamista koskeva sopimus. Kirkkoherrojen osalta toimivalta on tuomiokapitulilla. Jos seurakunnat eivät ole tehneet sopimusta muiden pappien sijoittamisesta ennen kirkkohallituksen päätöstä, tuomiokapituli päättää kirkkoherran lisäksi myös muiden pappien sijoittamisesta. (KL 4:6,1 4-kohdan e-alkohta)

Seurakuntajaon muutoksen yhteydessä voidaan sopia myös laajentuvan tai uuden seurakunnan osa-aluehallinnosta. Sopimus sitoo seurakuntia, jos seurakuntajaon muutos toteutuu. Laajentuneen tai uuden seurakunnan kirkkovaltuusto tai seurakuntaneuvosto voi myöhemminkin järjestää seurakunnan osa-alueella koskevaa hallintoa turvatakseen seurakunnan tehtävän toteutumisen ja osa-alueella asuvien jäsenten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet, vaikka siitä ei olisi sovittu seurakuntajaon muutosneuvotteluiden yhteydessä (KL 3:8).

Laki evankelis-luterilaisen kirkon viranhaltijasta (653/2023)

34 § Henkilöstön siirtäminen

Jos seurakunta liitetään toiseen tai lakkautetaan tai jos seurakunnassa oleva virka tai tehtävä tulee tarpeettomaksi seurakunnan alueen supistumisen vuoksi, sen toistaiseksi voimassa olevassa palvelussuhteessa olevat viranhaltijat ja työntekijät siirretään heille soveltuviin laajentuvan tai uuden seurakunnan taikka asianomaisen seurakuntayhtymän virkoihin tai työsopimussuhteisiin tehtäviin.

Päätösvallasta lakkauttaa kirkkoherran virka, kun perustetaan uusi seurakunta, säädetään kirkkolaissa. Lakkaavan seurakunnan kirkkoherran virka tai uutta seurakuntaa perustettaessa lakkautettava kirkkoherran virka lakkaa seurakuntajaon muutoksen tullessa voimaan, jolloin viran haltija siirretään laajentuvan tai uuden seurakunnan kappalaisen virkaan.

Siirretyllä viranhaltijalla ja työntekijällä on oikeus saada palvelussuhteeseensa kuuluvat edut sellaisina, etteivät ne siirron ajankohtana ole epäedullisemmat kuin hänelle aikaisemmin kuuluneet vastaavat edut.

35 §:n 1 ja 2 mom. Sopimus henkilöstön sijoittamisesta

Jos aloite seurakuntajaon muuttamiseksi koskee seurakunnan liittämistä toiseen seurakuntaan kokonaan tai osittain tai seurakuntien lakkauttamista ja uuden seurakunnan perustamista niiden tilalle, kirkkovaltuustojen ja seurakuntaneuvostojen on hyväksyttävä pappien ja muun henkilöstön sijoittamista koskeva sopimus. Jos aloite koskee seurakunnan jakamista alueellisesti tai kielellisesti siten, että perustetaan uusi seurakunta, pappien ja muun henkilöstön sijoittamista koskevan sopimuksen hyväksyy jaettavan seurakunnan kirkkovaltuusto tai seurakuntaneuvosto.

Päätösvallasta sijoittaa kirkkoherra ja muu pappi säädetään kirkkolaissa.

KJ 2:3 Sopimus seurakunnan osa-alueen hallinnon järjestämisestä

Seurakuntajaon muutoksen ollessa vireillä kirkkovaltuustot tai seurakuntaneuvostot voivat tehdä sopimuksen seurakunnan osa-alueen hallinnon järjestämisestä. Sopimus tulee voimaan samaan aikaan kuin kirkkohallituksen päätös seurakuntajaon muuttamisesta.

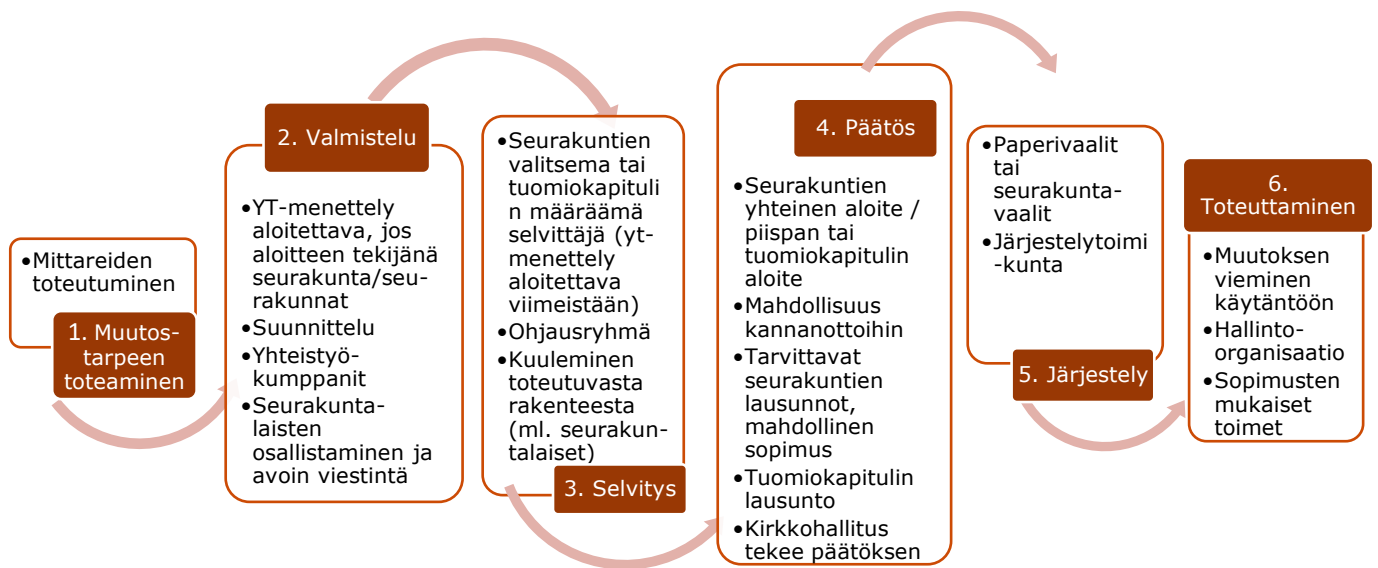
Tuomiokapitulin ja kirkkohallituksen tehtävät

Aloitteen tai aloitteiden saavuttua tuomiokapituliin, se pyytää tarvittaessa lisäselvityksiä ja lausuntoja. Tuomiokapitulin on kuultava aloitteesta, selvityksestä ja seurakunnan jäsenen kannanotosta niiden seurakuntien ja seurakuntayhtymien kirkkovaltuustoja, seurakuntaneuvostoja ja yhteisiä kirkkovaltuustoja, joita ehdotettu muutos koskee. Päätösharkinnassaan sen tulee ottaa huomioon mainitut asiakirjat.

Seurakuntien yhdessä valmistelemassa seurakuntajaon muutoksessa seurakuntien toimielimet tekevät yleensä yhtäpitävät päätökset aloitteen sisällöstä, jolloin tuomiokapitulin ei ole enää tarpeen kuulla seurakuntia aloitteesta. Sen sijaan, jos aloitteesta tehdään seurakuntien jäsenten kannanotot tai tuomiokapituli hankkii lisäselvityksiä, joilla on tai voi olla vaikutusta päätöksenteossa, on näistä pyydettävä tarvittavat seurakuntien lausunnot. Seurakuntia on tällöin kohdeltava yhdenvertaisesti. Jos tuomiokapituli pitää aloitteita ilmeisen epätarkoituksenmukaisena, se voi hylätä aloitteet. Muussa tapauksessa tuomiokapituli antaa seurakuntien aloitteista oman lausuntonsa sekä toimittaa aloitteet ja lausunnot kirkkohallitukselle.

Jos aloitteen seurakuntajaon muutoksesta on tehnyt seurakunta yksin, eikä sitä ole pidettävä epätarkoituksenmukaisena, taikka aloitteen on tehnyt tuomiokapituli tai piispa, seurakuntajaon muutoksen valmistelu ja selvitys hoidetaan tuomiokapitulin toimesta. Tuomiokapitulin tulee ennen päätöstään kuulla aloitteesta niiden seurakuntien ja seurakuntayhtymien kirkkovaltuustoja, seurakuntaneuvostoja ja yhteisiä kirkkovaltuustoja, joita ehdotettu muutos koskee. Samoin sen tulee ottaa huomioon mahdolliset aloitteeseen liittyvät seurakuntalaisten kannanotot ja niistä annetut lausunnot. Jos aloitteen sisältö muuttuu selvitystyön edetessä tai lausuntokierroksen jälkeen, on muuttuneesta aloitteesta toteutettava uusi kuuleminen. Lisäksi tuomiokapitulin on hankittava seurakunnan nimestä Kotimaisten kielten keskuksen lausunto, jos suunniteltu nimi ei ole ollut aiemmin seurakunnan nimenä tai jos nimen asianmukaisuus on muutoin syytä tarkistaa. Sen jälkeen tuomiokapituli lähettää asiakirjat oman lausuntonsa ohella joutuisasti kirkkohallitukselle.

Kirkkohallitus tekee päätöksen seurakuntajaon muutosta koskevassa asiassa. Valmistelunsa yhteydessä kirkkohallitus tutkii, että aiemmassa valmistelussa on menetelty lain ja kirkkojärjestyksen tarkoittamalla tavalla ja että seurakuntajaon muutoksen edellytykset täyttyvät. Seurakuntajakoa voidaan muuttaa, jos muutos on kirkon tehtävän toteuttamisen kannalta tarkoituksenmukainen ja muutos parantaa seurakuntien tai seurakuntayhtymän toimintakykyä, toiminnan taloudellisuutta tai seurakuntalaisten kielellisten oikeuksien toteutumista. Seurakuntajakoa voidaan muuttaa vain erityisen painavasta syystä, jos muutoksesta aiheutuu, että seurakunnan enemmistön kieli muuttuu vähemmistön kieleksi.

KL 2:11 Seurakuntajaon muuttaminen

Seurakuntajaon muuttamisella tarkoitetaan, että:

- 1) seurakunta lakkaa sen liittyessä toiseen seurakuntaan;
- 2) seurakunnat lakkaavat niiden yhdistyessä uudeksi seurakunnaksi;
- 3) seurakunnan alue jaetaan kahden tai useamman seurakunnan kesken siten, että jaettava seurakunta lakkaa;
- 4) osa seurakunnan alueesta siirretään toiseen seurakuntaan;
- 5) perustetaan uusi seurakunta; tai
- 6) seurakunta lakkautetaan.

Seurakuntajaon muuttamisesta päättää kirkkohallitus.

KL 2:12 Seurakunnan nimen muuttaminen

Seurakunnan nimi voidaan muuttaa seurakuntajaon muuttamisessa sovellettavaa menettelyä noudattaen.

KL 2:13 Seurakuntajaon muuttamisen edellytykset

Seurakuntajakoa voidaan muuttaa, jos muutos on kirkon tehtävän toteuttamisen kannalta tarkoituksenmukainen ja muutos parantaa seurakuntien tai seurakuntayhtymän toimintakykyä, toiminnan taloudellisuutta tai seurakuntalaisten kielellisten oikeuksien toteutumista.

Seurakuntajakoa voidaan muuttaa vain erityisen painavasta syystä, jos muutoksesta aiheutuu, että seurakunnan enemmistön kieli muuttuu vähemmistön kieleksi.

KL 2:14 Aloite seurakuntajaon muuttamiseksi

Aloitteen seurakuntajaon muuttamiseksi voi tehdä seurakunnan kirkkovaltuusto tai seurakuntaneuvosto sekä tuomiokapituli tai piispa. Jos seurakuntajaon muutostarve johtuu kuntajaon muutoksesta tai koskee muuta kuin suomenkielistä, ruotsinkielistä tai kaksikielistä seurakuntaa, asian voi panna vireille myös kirkkohallitus.

Kirkkoneuvoston tai seurakuntaneuvoston on viipymättä ilmoitettava aloitteesta noudattaen, mitä julkisista kuulutuksista 10 luvun 28 §:ssä ja kirkkojärjestyksessä säädetään.

Seurakunnan jäsenille on varattava mahdollisuus jättää aloitteesta kannanotto tuomiokapitulille 14 päivän kuluessa aloitetta koskevan kuulutuksen julkaisemisesta.

Jos kirkkohallitus päättää seurakunnan osan siirtämisestä toiseen seurakuntaan valtioneuvoston tai ministeriön kuntarakennelain (1698/2009) 19 §:n ja 21 §:n 1 tai 2 momentin nojalla tekemää päätöstä vastaavasti, tämän pykälän 2 ja 3 momenttia ei sovelleta.

KJ 2:2 Seurakuntajaon muuttamisen valmistelu

Tuomiokapituli voi määrätä yhden tai useamman selvittäjän valmistelemaan seurakuntajaon muuttamista tai seurakuntayhtymän perustamista, muuttamista taikka lakkauttamista ja tekemään siitä ehdotuksen. Selvittäjällä on oikeus tutkia seurakuntien ja seurakuntayhtymien toimintaa, hallintoa ja taloutta koskevia asiakirjoja sekä saada niiden viranomaisilta apua tehtävänsä suorittamiseen. Selvittäjä antaa tuomiokapitulille ehdotuksensa ja selvityksessä kertyneet asiakirjat.

Tuomiokapitulin on kuultava aloitteesta, selvityksestä ja seurakunnan jäsenen kannanotosta niiden seurakuntien ja seurakuntayhtymien kirkkovaltuustoja, seurakuntaneuvostoja ja yhteisiä kirkkovaltuustoja, joita ehdotettu muutos koskee.

Tuomiokapitulin on tarvittaessa hankittava seurakunnan nimestä Kotimaisten kielten keskuksen lausunto, jos suunniteltu nimi ei ole ollut aiemmin seurakunnan nimenä tai jos nimen asianmukaisuus on muutoin syytä tarkistaa.

Kirkkohallitus voi päättää seurakuntajaon muuttamisesta ilman 2 momentissa tarkoitettuja lausuntoja, jos seurakuntajakoon on kirkkolain 2 luvun 14 §:n 4 momentissa tarkoitettun kuntajaon muutoksen johdosta tehtävä vain vähäinen muutos.

6. Seurakuntayhtymän perustaminen

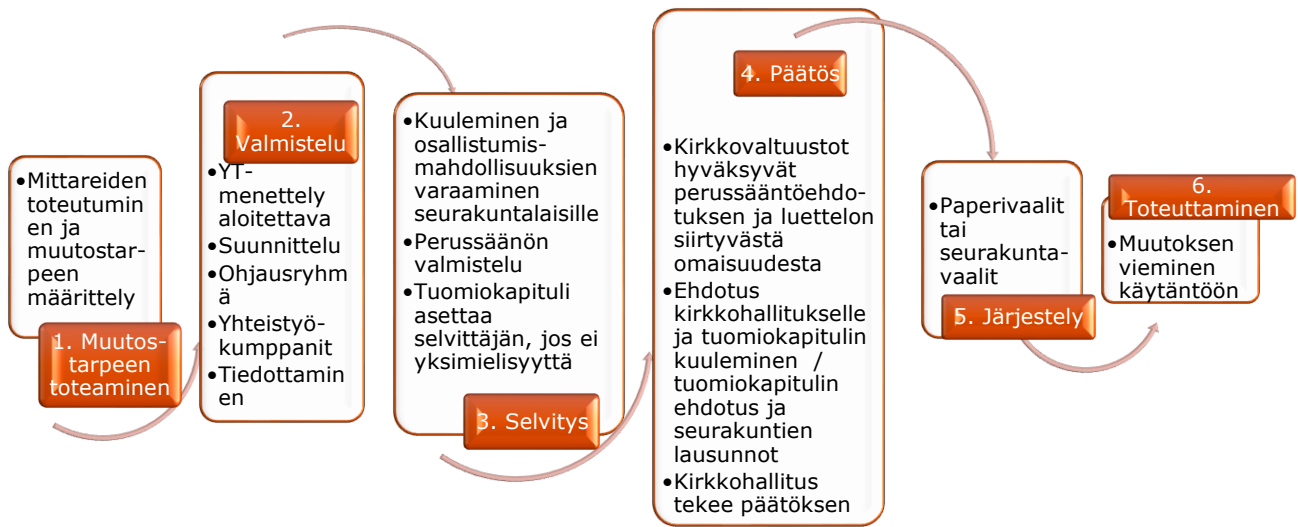
Muutostarpeen tunnistaminen ja valmistelu

Seurakuntayhtymän perustaminen alkaa muutostarpeen tunnistamisella ja määrittelemisellä. Kirkkojärjestyksen 3 luvun 40 §:n mukaan kirkkoneuvostojen tehtävänä on valmistella ehdotus seurakuntayhtymän perussäännöksi. Valmistelun aloittaminen on sen seurakunnan kirkkoneuvoston tai seurakuntayhtymän yhteisen kirkkoneuvoston tehtävä, jonka läsnä olevien jäsenten lukumäärä on suurin. Yhteinen ehdotus tai tuomiokapitulin asettaman selvittäjän ehdotus on lähetettävä seurakunnissa käsiteltäväksi. Valmisteluvaiheeseen kuuluu tässäkin prosessissa oleellisena osana henkilöstön, seurakuntien ja tarvittaessa myös muiden sidosryhmien kuuleminen ja osallistaminen. Valmisteluvaihe päättyy selvityksen tekemiseen.

Päätöksen tekeminen

Selvityksen pohjalta asiassa on mahdollista edetä päätösvaiheeseen. Kirkkovaltuustojen hyväksymä perussääntöehdotus lähetetään kirkkohallituksen hyväksyttäväksi. Kirkkohallitus päättää seurakuntayhtymän perustamisesta hyväksymällä seurakuntayhtymän perussäännön ja luettelon sille siirtyvästä omaisuudesta. Kirkkohallitus päättää myös seurakuntayhtymän alueen muutoksesta hyväksymällä perussäännön muutoksen.

Ennen kuin kirkkohallitus voi hyväksyä perussääntöä sen tulee varata tuomiokapitulille tilaisuus antaa asiasta lausunto. Jos tuomiokapituli on asettanut hankkeeseen selvittäjän, on tarkoituksenmukaista, että selvitys liitetään lausunnon liitteeksi, jollei sitä ole lähetetty kirkkohallitukseen jo perussääntöehdotuksen yhteydessä. Jos seurakuntayhtymän perustaminen ei liity kuntajaon muutokseen, kirkkohallituksen tulee ottaa päätöksenteossaan huomioon seurakuntajaon muuttamisen edellytykset. Tällöin seurakuntayhtymä on mahdollista perustaa, jos seurakuntayhtymän perustamista voidaan pitää kirkon tehtävän toteuttamisen kannalta tarkoituksenmukaisena ja se parantaa seurakuntien tai seurakuntayhtymän toimintakykyä, toiminnan taloudellisuutta tai seurakuntalaisten kielellisten oikeuksien toteutumista. Erityisen painavaa syytä edellytetään silloin, jos muutoksesta aiheutuu enemmistön kielen muuttuminen vähemmistön kieleksi. Kirkkohallitus ei saa myöskään ilman erityistä syytä poiketa seurakuntien ja seurakuntayhtymien omaisuuden siirtoa koskevasta sopimuksesta.

Perussäännön sisältö

Seurakuntayhtymän perussäännön tulee sisältää ainakin seuraavat kirkkolaisissa ja kirkkojärjestyksessä (KL 3:13 ja 3:15 ja KJ 3:41) mainitut asiat:

- Seurakuntayhtymän nimi (esim. X:n seurakuntayhtymä) ja kotipaikka
- Seurakuntayhtymään kuuluvat seurakunnat
- Yhtymän hoidettavaksi annettavat talouden ja hallinnon asiat:
 - Seurakuntayhtymän on hoidettava asiat, jotka koskevat seurakuntayhtymään kuuluvien seurakuntien kirkollisverotusta, kirkollisverojen ja muiden yhteisten tulojen jakoa seurakuntien kesken sekä kirkon keskusrahastoon ja kirkon eläkerahastoon suoritettavia maksuja sekä muita talouden ja omaisuuden hoitoa;
 - Seurakuntayhtymän on lisäksi hoidettava:
 - jäsenten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien edistämistä seurakuntayhtymän toiminnassa;
 - seuraavat henkilöstöhallintoa koskevat asiat:
 - a) palkan ja työnantajasuoritusten maksamista, työnantajailmoitusten tekemistä ja palkkakirjanpitoa;
 - b) virka- ja työehtosopimusten tekemistä ja tulkintaa sekä paikallisesti toteutettavien palkantarkistusten tekemistä tai palkantarkistuksia koskevien esitysten tekemistä kirkon työmarkkinalaitokselle;
 - c) luottamusmiestoimintaa, työsuojelua, työterveyshuoltoa sekä työnantajan ja työntekijöiden välistä yhteistoimintaa; ja

- arkistointia.
- Seurakuntayhtymä päättää myös seurakuntien uusien virkojen perustamisesta ja virkojen lakkauttamisesta, seurakuntien rakennuksista ja kiinteästä omaisuuden luovuttamisesta sekä hautausmaista, jollei näitä asioita ole perussäännössä annettu seurakuntien hoidettavaksi.
- Seurakuntayhtymän päätettäväksi annetut muut hallintoon ja talouteen liittyvät asiat
- Seurakunnalliseen toimintaan liittyvät tehtävät ja työmuodot, jotka annetaan yhtymän hoidettavaksi.
- Tehtävät, jotka ovat tarpeen seurakuntayhtymän ja siihen kuuluvien seurakuntien välisten asioiden hoitamiseksi.
- Muut mahdolliset asiat, jotka ovat tarpeen yhtymän ja sen seurakuntien toimivallan osoittamiseksi.
- Omaisuuden siirtymistä koskevat määräykset ja luettelo siirtyvästä omaisuudesta
- Perusteet tulonjaolle - esimerkiksi seuraavasti:
 - a) "Yhteinen kirkkovaltuusto päättää tulonjakoperusteet kullekin nelivuotiskaudelle/x-xx (ajalle)" tai
 - b) "Seurakuntayhtymälle tulevista verovaroista X prosenttia jaetaan tasan seurakuntien kesken. Verovaroista X prosenttia jaetaan seurakuntien edellisen tammi-kuun 1. päivän läsnä olevien jäsenten lukumäärän suhteen mukaisesti. Jäljelle jäävästä osasta muodostetaan erityisosuuksia jaettavaksi seurakuntien kesken siten, että:
 1. X prosenttia siitä jaetaanmukaan,
 2. X prosenttia siitä jaetaanmukaan ja
 3. X prosenttia siitä jaetaanmukaan. "
- Henkilöstön ottaminen ja irtisanominen esim. seuraavasti:

"Seurakuntaneuvosto ottaa seurakuntaan perustettujen virkojen viranhaltijat ja tehtävien työsopimussuhteiset työntekijät sekä irtisanoo ja purkaa nämä palvelussuhteet, jollei kirkkolaista muuta johdu. Seurakunta vastaa määrärahojensa puitteissa palvelussuhteista syntyvistä velvoitteista.

Seurakuntayhtymä ottaa seurakuntayhtymään perustettujen virkojen viranhaltijat ja tehtävien työsopimussuhteiset työntekijät sekä irtisanoo ja purkaa nämä palvelussuhteet, jollei kirkkolaista muuta johdu."

KL 3:12 Seurakuntayhtymän perussääntö ja omaisuusluettelo

Seurakuntayhtymän perussäännössä määrätään seurakuntayhtymän toimivaltaan siirrettävät tehtävät ja annetaan tarpeelliset määräykset seurakuntayhtymän ja siihen kuuluvien seurakuntien toimivallan jakautumisesta.

Seurakuntayhtymään liittyvien seurakuntien ja seurakuntayhtymien varat ja velvoitteet siirtyvät seurakuntayhtymälle. Siirtyvän omaisuuden saantokirjana on siitä laadittu perussääntöön liitettävä luettelo.

Perussäännössä voidaan määrätä, että siinä mainittu seurakunnan omaisuus pysyy seurakunnan omistuksessa tai hallinnassa taikka että seurakunta vastaa siinä mainitusta velvoitteesta.

KJ 3:40 Perussääntöehdotus

Kirkkoneuvostojen tai yhteisten kirkkoneuvostojen on valmisteltava ehdotus seurakuntayhtymän perussäännöksi. Valmistelun aloittaminen on sen seurakunnan kirkkoneuvoston tai seurakuntayhtymän yhteisen kirkkoneuvoston tehtävä, jonka läsnä olevien jäsenten lukumäärä on suurin. Jos seurakunnat ja seurakuntayhtymät eivät pääse yksimielisyyteen perussäännöstä ja omaisuusluettelosta, tuomiokapituli määrää selvittäjän valmistelemaan ehdotuksen. Tuomiokapituli voi muulloinkin tarvittaessa määrätä selvittäjän.

Selvittäjällä on oikeus tutkia seurakuntien ja seurakuntayhtymien toimintaa, hallintoa ja taloutta koskevia asiakirjoja sekä saada niiden viranomaisilta apua tehtävänsä suorittamiseen.

Tuomiokapituli lähettää ehdotuksen, kirkkovaltuustojen ja yhteisten kirkkovaltuustojen siitä antamat lausunnot sekä oman lausuntonsa kirkkohallitukselle.

KJ 3:41 Perussäännön sisältö

Perussäännössä on mainittava seurakuntayhtymän nimi ja kotipaikka sekä siihen kuuluvat seurakunnat. Nimen tulee sisältää sana "seurakuntayhtymä".

Perussäännössä on määrättävä seurakuntayhtymälle kuuluvat:

- 1) hallinto- ja talousasiat;
- 2) seurakunnalliset tehtävät ja työmuodot, jotka kirkkolain 3 luvun 15 §:n 3 momentin mukaan annetaan seurakuntayhtymän hoidettavaksi;
- 3) tehtävät, jotka ovat tarpeen seurakuntayhtymän ja siihen kuuluvien seurakuntien välisten asioiden hoitamiseksi.

KL 3:13 Päätös seurakuntayhtymän perustamisesta ja perussäännön muuttamisesta

Kirkkohallitus päättää seurakuntayhtymän perustamisesta hyväksymällä seurakuntayhtymän perussäännön ja luettelon sille siirtyvästä omaisuudesta. Kirkkohallitus päättää myös seurakuntayhtymän alueen muutoksesta hyväksymällä perussäännön muutoksen. Kirkkohallituksen on ennen päätöksen tekemistä varattava tuomiokapitulille tilaisuus antaa asiasta lausunto. Jos

seurakuntayhtymän perustaminen tai sen alueen muuttaminen ei liity kuntajaon muutokseen, päätöksessä on otettava huomioon 2 luvun 13 §:ssä säädetty seurakuntajaon muuttamisen edellytykset.

Kirkkohallitus ei saa ilman erityistä syytä poiketa seurakuntien ja seurakuntayhtymien omaisuuden siirtoa koskevasta sopimuksesta.

Yhteinen kirkkovaltuusto päättää muusta kuin 1 momentissa tarkoitettusta perussäännön muutoksesta. Perussäännön muutos on tehtävä 9 §:n 2 momentissa tarkoitettulla määräenemmistöllä, jos muutos koskee:

- 1) verotulojen jakoperusteiden muuttamista seurakuntien kesken;
- 2) omaisuuden siirtämistä seurakuntien ja seurakuntayhtymien välillä;
- 3) viran perustamista ja lakkauttamista koskevan päätösvallan siirtämistä seurakuntayhtymän ja seurakuntien välillä.

KL 3:15 Seurakuntayhtymän tehtävät

Seurakuntayhtymän on hoidettava asiat, jotka koskevat seurakuntayhtymään kuuluvien seurakuntien:

- 1) kirkollisverotusta sekä kirkollisverojen ja muiden yhteisten tulojen jakoa seurakuntien kesken;
- 2) kirkon keskusrahastoon ja kirkon eläkerahastoon suoritettavia maksuja sekä muuta talouden ja omaisuuden hoitoa;
- 3) jäsenten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien edistämistä seurakuntayhtymän toiminnassa 3 §:ssä tarkoitettulla tavalla;
- 4) seuraavia henkilöstöhallintoa koskevia asioita, jollei tästä laista muuta johdu:
 - a) palkan ja työnantajasuoritusten maksamista, työnantajailmoitusten tekemistä ja palkkakirjanpitoa;
 - b) virka- ja työehtosopimusten tekemistä ja tulkintaa sekä paikallisesti toteutettavien palkantarkistusten tekemistä tai palkantarkistusta koskevien esitysten tekemistä kirkon työmarkkinalaitokselle;
 - c) luottamusmiestoimintaa, työsuojelua, työterveyshuoltoa sekä työnantajan ja työntekijän välistä yhteistoimintaa;
- 5) arkistointia.

Seurakuntayhtymä päättää seurakunnan kirkkovaltuuston päätettäväksi säädetystä muusta asiasta, jollei päätösvaltaa ole siirretty seurakunnalle perussäännössä tai 16 §:n nojalla.

Seurakuntayhtymälle voidaan siirtää perussäännössä toimivaltaa myös muissa hallintoon ja talouteen liittyvissä asioissa sekä siinä mainituissa seurakunnalliseen toimintaan liittyvissä tehtävissä ja työmuodoissa.

7. Yhteistyöhanke

Osana rakennemuutosprosessia on syytä selvittää, olisiko seurakunnan/seurakuntayhtymän mahdollista hoitaa joitakin tehtäviä yhteistyössä toisen seurakunnan tai seurakuntayhtymän kanssa. Samoin on tehtävä arvio siitä, riittääkö yhteistyö tilanteen korjaamiseen vai toteutuvatko kriisiseurakunnan mittarit siitä huolimatta. Seurakunnat ja seurakuntayhtymät voivat kirkkolain 3 luvun 20 §:n mukaan tehdä sopimuksia tehtäviensä yhteisestä hoitamisesta. Seurakunta/seurakuntayhtymä voi sopimuksen perusteella hoitaa tehtävän myös toisen seurakunnan/seurakuntayhtymän puolesta. Sopimuksessa voidaan määrätä, että viimeksi mainittu saa valita sen luottamustoimeen vaalikelpoisia jäseniä tehtävää hoitavan seurakunnan/seurakuntayhtymän asianomaiseen johtokuntaan.

Yhteistyösopimus voi koskea esimerkiksi kiinteistötoimen, hautausmaahallinnon, taloushallinnon tai it-tuen järjestämistä seurakuntien kesken. (Alueellisen keskusrekisterin järjestämisestä säädetään erikseen kirkkolain 8 luvussa)

Yhteistyösopimuksen sisältö

Yhteistyösopimukseen on syytä ottaa ainakin alla luetellut asiat. Yhteistyösopimuksen laadinnassa voi hyödyntää tämän selvityksen liitteenä olevaa mallisopimusta.

- sopimuksen osapuolet (riittävä yksilöinti)
- sopimuksen kohde (yhteistyö tai tehtävä, josta sovitaan)
- sopimuksen kesto
- tehtävää hoitava seurakunta tai seurakuntayhtymä
- tehtävää johtavan johtokunnan jäsenten lukumäärä ja kuinka monta jäsentä kukin sopimuskomppani saa valita sekä miten jäseniä valittaessa ehkä on vuoroteltava
- perusteet, joiden mukaan tehtävän hoidosta aiheutuvat kustannukset jaetaan sopimuskomppanien kesken
- sopimuksen irtisanomisehdot ja talouden selvittäminen irtisanomisen yhteydessä
- mahdollisia sopimusriitoja koskevat säännökset ja oikeuspaikka
- säännökset voimaantulosta
- allekirjoitukset

Sopimusosapuolia on kuultava ennen johtokunnan johtosäännön hyväksymistä.

Yhteistyöhankeessa tulee asianmukaisella tavalla kiinnittää huomiota myös esim. verotukseen liittyviin asioihin. Korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisussa (KHO:2019:34) on käsitelty yhteistyösopimusta ja arvonlisäverotukseen liittyvää kysymystä. Tapauksessa A:n ja B:n evankelis-luterilaiset seurakunnat olivat tehneet yhteistyösopimuksen seurakuntien taloushallinnon, kiinteistötoimen ja

hautaustoimen tehtävien suorittamisesta. Yhteistyösopimuksen perusteella A laskutti B:ltä talousjohtajan yhteisviran sekä tämän alaisuudessa työskentelevän kiinteistö-, hautausmaa-, talous- ja henkilöstöhallinnon tukitoimien henkilöstön työpanoksesta. Laskutus tapahtui aiheuttamisperiaatteen mukaisesti ilman voittolisiä tai katetta siten, että A:n osuus kustannuksista oli 60 prosenttia ja B:n 40 prosenttia. Asiassa oli ratkaistavana, oliko A:n suoritettava arvonnalisävero seurakuntien yhteistyösopimuksen perusteella B:ltä veloittamistaan palkkakustannuksista. Korkein hallinto-oikeus totesi, että talousjohtajan viranhaltijan palkkakustannusten jakaminen tapahtui julkisoikeudellisia yhteisöjä erityisesti koskevan oikeudellisen järjestelmän piirissä. Talousjohtajan alaisuudessa työskentelevien henkilöiden palkkakustannusten jakaminen oli ollut luontevaa toteuttaa saman mallin mukaisesti, mihin nähden sopimuksen mukaisten eri palveluveloitusten arvonnalisäverokohtelun oli määrädyttävä yhtenäisesti. Kysymyksessä oli siten arvonnalisäveron soveltamisalan ulkopuolelle jäävä viranomaistoiminta. (Äänestys 4–1). [KHO:2019:34 - Korkein hallinto-oikeus](https://www.kho.fi/fi/index/paatokset/vuosikirjapaatokset/1551690494920.html) (<https://www.kho.fi/fi/index/paatokset/vuosikirjapaatokset/1551690494920.html>)

KL 3:20 Sopimukset seurakuntien ja seurakuntayhtymien kesken tai kunnan tai muun julkisyhteisön kanssa

Seurakunnat ja seurakuntayhtymät voivat tehdä sopimuksia tehtäviensä yhteisestä hoitamisesta tai tehtävän hoitamisesta toisen seurakunnan tai seurakuntayhtymän puolesta.

Seurakunta tai seurakuntayhtymä voi sopimuksen perusteella huolehtia kunnalle tai muulle julkisyhteisölle kuuluvasta tehtävästä. Jos tehtävää varten perustetaan seurakunnan tai seurakuntayhtymän johtokunta, voidaan sopia, että toinen sopijapuoli saa valita siihen jäseniä, kuitenkin enintään puolet.

KJ 3:51 Yhteistoimintasopimus

Kirkkolain 3 luvun 20 §:n 1 momentissa tarkoitettussa sopimuksessa on määrättävä:

- 1) tehtävää hoitava seurakunta tai seurakuntayhtymä;
- 2) perusteet, joiden mukaan tehtävän hoidosta aiheutuvat kustannukset jaetaan;
- 3) sopimuksen irtisanomisehdot ja talouden selvittäminen.

Jos seurakunnan tai seurakuntayhtymän jokin tehtävä on sovittu hoidettavaksi toisessa seurakunnassa tai seurakuntayhtymässä, jossa on tehtävää varten johtokunta, yhteistoimintasopimuksessa voidaan määrätä, että seurakunta tai seurakuntayhtymä saa valita johtokuntaan luottamustoimeensa vaalikelpoisia jäseniä. Yhteistoimintasopimuksessa määrätään johtokunnan jäsenten lukumäärä ja kuinka monta jäsentä kukin seurakunta tai seurakuntayhtymä saa valita. Sopimusosapuolia on kuultava ennen johtokunnan johtosäännön hyväksymistä.

8. Täytäntöönpanovaihe

Kun kirkkohallitus päättää seurakuntajaon muutoksesta tai hyväksyy seurakuntayhtymän perussäännön, on päätös yleensä täytäntöön pantavissa mahdollisesta muutoksenhausta huolimatta. Täytäntöönpanotoimia tukee tarvittaessa tuomiokapituli.

Jos seurakuntajaon muutoksessa on muodostettu uusi seurakunta tai seurakuntia on yhdistetty, on tuomiokapitulin asetettava järjestelytoimikunta uuden tai laajentuneen seurakunnan alueella asuvista luottamustoimiin vaalikelpoisista jäsenistä lakkautettavien tai liitettävien seurakuntien kirkkoneuvostojen tai seurakuntaneuvostojen ehdotusten perusteella. Järjestelytoimikunnan toimintaan sovelletaan kirkkoneuvostoa tai seurakuntayhtymissä seurakuntaneuvostoa koskevia säännöksiä. Järjestelytoimikunta edustaa uutta tai laajentuvaa seurakuntaa ja huolehtii sen hallinnon järjestämisestä aina siihen saakka, kunnes uuden seurakunnan kirkkoneuvosto tai seurakuntaneuvosto on valittu. Siten järjestelytoimikunta muun muassa valmistelee asiat ensimmäiseen kirkkovaltuuston kokoukseen ja tekee sopimukset henkilöstösiirroista. Se myös päättää seurakunnan tuloveroprosentista ja muista seurakunnan toiminnasta aiheutuvista välittömistä ja kiireellisistä toimenpiteistä.

KL 2:16 Järjestelytoimikunta

Kun kirkkohallitus on päättänyt seurakuntajaon muuttamisesta, jolla perustetaan uusi seurakunta tai jolla seurakuntia yhdistetään, tuomiokapitulin on viipymättä asetettava järjestelytoimikunta, joka toimii siihen saakka, kun seurakunnalla on kirkkovaltuusto ja kirkkoneuvosto tai seurakuntaneuvosto.

Järjestelytoimikunnan tehtävänä on edustaa uutta tai laajentuvaa seurakuntaa sekä huolehtia sen hallinnon järjestämisestä. Järjestelytoimikunta päättää seurakunnan tuloveroprosentista ja muista seurakunnan toiminnasta aiheutuvista välttämättömistä ja kiireellisistä toimenpiteistä.

Järjestelytoimikuntaan sovelletaan muutoin, mitä kirkkoneuvostosta tai seurakuntaneuvostosta säädetään.

KJ 2:7 Järjestelytoimikunnan kokoonpano

Tuomiokapituli määrää järjestelytoimikuntaan puheenjohtajaksi uuden tai laajenevan seurakunnan kirkkoherran sekä muut jäsenet ja näille henkilökohtaiset varajäsenet. Jäsenten ja varajäsenten tulee olla vaalikelpoisia seurakuntajaon muutoksen kohteena olevan seurakunnan luottamustoimeen. Järjestelytoimikunnan jäsenmäärä puheenjohtaja mukaan lukien määräytyy seurakuntien läsnä olevien jäsenten lukumäärän perusteella seuraavasti:

Seurakuntien jäsenmäärä	Järjestelytoimikunnan jäsenmäärä
20 000 tai alle	9
20 001–30 000	11
30 001–40 000	13
yli 40 000	15

Järjestelytoimikunta muodostetaan siten, että tuomiokapituli määrää seurakuntien kirkkoneuvostojen tai seurakuntaneuvostojen ehdotusten perusteella jokaisesta seurakunnasta yhden jäsenen ja jakaa muut paikat seurakuntien läsnä olevien jäsenten lukumäärien suhteessa.

KJ 2:8 Järjestelytoimikunnan tehtävät

Sen lisäksi, mitä kirkkolain 2 luvun 16 §:n 2 momentissa säädetään, järjestelytoimikunnan tehtävänä on:

- 1) valita seurakunnan vaalilautakunta ja sen puheenjohtaja sekä päättää äänestyspaikoista;
- 2) valmistella kirkkovaltuuston ensimmäisen kokouksen asiat;
- 3) hoitaa muut valmistelu- ja täytäntöönpanotehtävät;
- 4) tehdä henkilöstön siirtämistä ja sijoittamista koskevat päätökset, jollei evankelis-luterilaisen kirkon viranhaltijasta annetun lain (653/2023) 34 ja 35 §:stä muuta johdu.

Kun kesken vaalikauden tapahtuu seurakuntajaon muutos, seurakunta liittyy seurakuntayhtymään tai eroaa siitä taikka seurakuntayhtymä puretaan, kirkkovaltuusto, yhteinen kirkkovaltuusto tai seurakuntaneuvosto muodostetaan pääsääntöisesti edellisen vaalin tuloksen perusteella. Jos järjestelytoimikunta on nimetty, sen asettama vaalilautakunta vahvistaa vaalin tuloksen. Jos seurakuntajaon muutoksen kohteena olevassa seurakunnassa on toimitettu sopuvaali, joudutaan yleensä järjestämään ylimääräiset seurakuntavaalit. Tällöin tuomiokapituli määrää vaalipäivän ja vaalitoimien määrääjat ja määräpäivät.

KL 9:10 Poikkeukselliset seurakuntavaalit
<p>Kun kesken vaalikauden tapahtuu seurakuntajaon muutos, seurakunta liittyy seurakuntayhtymään tai eroaa siitä taikka seurakuntayhtymä puretaan, kirkkovaltuusto, yhteinen kirkkovaltuusto ja seurakuntaneuvosto muodostetaan edellisten vaalien tulosten perusteella.</p> <p>Ylimääräiset vaalit toimitetaan, jos 1 momentissa tarkoitettu menettely ei ole mahdollinen tai jokin seurakunta vaatii vaaleja. Muutoksen ollessa vähäinen tai jäljellä olevan toimikauden lyhyt kirkkohallitus voi päättää, että ylimääräisiä vaaleja ei toimiteta tai että seurakuntayhtymässä yhteisenä kirkkovaltuustona toimii jakamattoman seurakunnan kirkkovaltuusto tai entinen yhteinen kirkkovaltuusto.</p>

Jos seurakunta yhdistetään toiseen seurakuntaan, kirkkovaltuuston tai seurakuntaneuvoston jäsenten paikat jaetaan seurakuntien kesken sen mukaan kuin kirkkojärjestyksessä tarkemmin säädetään yhteisen kirkkovaltuuston paikkojen jaosta.

Ylimääräisissä seurakuntavaaleissa valittujen toimikausi kestää kulumassa olevan vaalikauden loppuun. Jos vaali toimitetaan vaalikauden viimeisenä vuonna, toimikausi kestää seuraavan vaalikauden loppuun.

KJ 9:51 Kirkkovaltuuston, yhteisen kirkkovaltuuston ja seurakuntaneuvoston muodostaminen vaaleja toimittamatta

Kirkkovaltuusto, yhteinen kirkkovaltuusto ja seurakuntaneuvosto muodostetaan kirkkolain 9 luvun 10 §:n 1 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa uusia vaaleja toimittamatta edellisten vaalien tuloksen perusteella seuraavasti:

- 1) kirkkovaltuusto ja yhteinen kirkkovaltuusto edellisten vaalien kirkkovaltuuston ja yhteisen kirkkovaltuuston ehdokaslistojen perusteella;
- 2) seurakuntaneuvosto edellisten vaalien kirkkovaltuuston ja seurakuntaneuvoston ehdokaslistojen perusteella sen jälkeen, kun yhteinen kirkkovaltuusto on muodostettu.

Jos edellisen vaalin tuloksena muodostuneessa nimisarjassa ollut henkilö ei enää ole vaalikelpoinen, hänen tilalleen uuteen toimielimeen tulee nimisarjassa seuraava.

Jos yhteisen kirkkovaltuuston ehdokkaita ei ole ollut riittävästi, lisjäsenet määräytyvät seurakuntaneuvoston ehdokaslistojen perusteella.

Vaalilautakunta tai vaalilautakunnat tekevät 1 momentissa tarkoitetun muodostamispäätöksen ja ilmoittavat siitä siten kuin 49 §:ssä säädetään.

KJ 9:52 1 mom. 5-kohta ja 3 mom.

Muut poikkeukselliset seurakuntavaalit

Tuomiokapituli määrää vaalipäivän ja vaalitoimien määräajat ja määräpäivät, jos:

-
- 5) ylimääräiset vaalit on tarpeen toimittaa kesken vaalikauden tapahtuvan kirkkolain 9 luvun 10 §:n 1 momentissa tarkoitetun muutoksen johdosta.
-

Vaaleissa valituksi tulleiden luottamushenkilöiden toimikausi kestää kulumassa olevan vaalikauden loppuun.

KJ 9:53 Poikkeuksellisten seurakuntavaalien toimittaminen

Jos seurakunta tai osa sen alueesta liitetään toiseen seurakuntaan, on vastaanottavan seurakunnan vaalilautakunnan hoidettava vaalista johtuvat toimet näin muodostetun seurakunnan alueella.

Sen seurakunnan, josta alue siirretään toiseen seurakuntaan, on tarvittaessa annettava vaalilautakunnalle luettelo kaikista niistä äänioikeusiän saavuttaneista seurakunnan jäsenistä, jotka asuvat siirrettävällä alueella.

KJ 9:54 Seurakuntavaalit seurakuntajaon muutosta edeltävänä vuonna

Seurakuntajaon muutoksen voimaantuloa edeltävänä vuonna toimitettavissa seurakuntavaaleissa noudatetaan uutta seurakuntajakoa. Ehdokkaiden ja vaalilautakuntien jäsenten vaalikelpoisuus luottamustoimeen sekä seurakunnan äänioikeutetun jäsenen kelpoisuus valitsijayhdistyksen perustajajäseneksi määräytyvät tällöin uuden jaon mukaisesti.

Jos seurakunnat ovat sopineet seurakuntajaon valmistelun yhteydessä osa-aluehallinnosta tai henkilöstön sijoittumisesta uudessa tilanteessa, tulevat sopimukset sitoviksi yhtä aikaa kuin kirkkohallituksen päätös seurakuntajaon muutoksesta. Tuomiokapituli päättää uuden ja tarvittaessa laajenevan seurakunnan kirkkoherrasta. Jollei seurakunnat ole sopineet muun papiston sijoittumisesta, tuomiokapituli päättää kirkkoherran lisäksi myös muiden pappien sijoittamisesta. Muutoin tuomiokapituli antaa sopimuksen mukaiset tarvittavat papiston virkamääräykset. Jos kyse on seurakuntaliitoksesta, tai uuden seurakunnan perustamisesta jakamalla olemassa oleva seurakunta tai uudet seurakunnat kuuluvat eri hiippakuntiin, tuomiokapituli päättää myös muiden viranhaltijoiden ja työntekijöiden sijoittumisesta, jollei seurakunta tai seurakunnat ole tehneet asiasta päätöstä ennen kirkkohallituksen päätöksen voimaantuloa. Sijoituspäätökset tekee se tuomiokapituli, jonka hiippakuntaan seurakunta tulee kuulumaan. Jos seurakunta jakautuu niin, että osa siitä tulee kuulumaan toiseen hiippakuntaan, päätöksen tekee se tuomiokapituli, jonka hiippakuntaan alue kuului ennen jakautumista.

KL 4:6 1 momentin 4-kohdan e alakohta ja 5-kohta sekä 4 momentti

Tuomiokapituli

Tuomiokapitulin tehtävänä on:

4) päättää seuraavista papin ja lehtorin virkasuhdetta koskevista asioista evankelis-luterilaisen kirkon viranhaltijasta annetussa laissa tai kirkkojärjestyksessä säädetyllä tavalla:

e) kirkkoherran viran lakkauttamisesta sekä kirkkoherran viran ja, jos seurakunnat eivät ole tehneet sopimusta muun papin sijoittamisesta ennen kirkkohallituksen päätöstä, pappien sijoittamisesta seurakuntajaon muutoksen yhteydessä;

5) päättää muiden kuin kohdassa 4 tarkoitettujen viranhaltijoiden ja työntekijöiden sijoittamisesta, jollei päätöstä ole tehty ennen seurakuntajaon muuttamista koskevan päätöksen voi-

maantuloa, kun seurakunnasta osa on liitetty toiseen seurakuntaan tai uusi seurakunta on perustettu jakamalla seurakunta tai seurakunnat kuuluvat eri hiippakuntiin;

Päätöksen 1 momentin 4 kohdan e alakohdassa ja 5 kohdassa tarkoitetuissa asioissa tekee se tuomiokapituli, jonka hiippakuntaan seurakunta tulee kuulumaan. Jos seurakunta jakautuu niin, että osa siitä tulee kuulumaan toiseen hiippakuntaan, päätöksen tekee se tuomiokapituli, jonka hiippakuntaan alue kuului ennen jakautumista. Tuomiokapituli antaa sijoitetulle papille viranhoitomääräyksen.

Seurakuntayhtymässä uudesta hallinnosta sovitaan perussäännössä. Joissakin tilanteissa seurakuntayhtymän on kuitenkin aloitettava toimintansa väliaikaisena seurakuntayhtymänä, jolloin väliaikaisten toimielinten on huolehdittava lain mukaan seurakuntayhtymälle kuuluvista välttämättä hoidettavista asioista. Tällöin myös seurakuntien toimielimet jatkavat toimintaansa, kunnes uudet toimielimet on valittu. Seurakuntayhtymän väliaikaisiin toimielimiin sovelletaan seurakuntayhtymän toimielimiä koskevia kirkkolain ja kirkkojärjestyksen säännöksiä. Tuomiokapitulin toiminta seurakuntien tukena on tällöin tärkeää ja se antaa määräykset seurakuntayhtymän muodostamisen yhteydessä tarvittavista väliaikaisista toimenpiteistä.

KJ 3:42 Väliaikainen seurakuntayhtymä

Jos perussääntöä ei ehditä vahvistaa tai seurakuntavaaleja toimittaa ennen kuin uuden seurakuntayhtymän on kuntajaon muuttuessa aloitettava toimintansa, seurakuntien ja seurakuntayhtymien on huolehdittava väliaikaisena seurakuntayhtymänä kirkkolain 3 luvun 15 §:ssä säädetyistä asioista kuntajaon muutoksen voimaantulosta lukien.

KJ 3:43 Väliaikaisen seurakuntayhtymän toimielimet

Kirkkovaltuustot, yhteiset kirkkovaltuustot, kirkkoneuvostot, yhteiset kirkkoneuvostot sekä seurakuntaneuvostot jatkavat toimintaansa, kunnes uudet toimielimet on muodostettu tai valittu.

Tuomiokapituli vahvistaa väliaikaisen yhteisen kirkkovaltuuston paikkojen jakautumisen seurakuntien kesken 45 §:n mukaan. Kirkkovaltuustot tai seurakuntaneuvostot valitsevat jäsenet ja henkilökohtaiset varajäsenet väliaikaiseen yhteiseen kirkkovaltuustoon. Väliaikainen yhteinen kirkkovaltuusto valitsee jäsenet ja henkilökohtaiset varajäsenet väliaikaiseen yhteiseen kirkkoneuvostoon, johon kuuluu 46 §:n mukaan määrätyn puheenjohtajan lisäksi kahdeksan muuta jäsentä.

KJ 3:44 Väliaikaisten toimielinten tehtävät

Seurakuntayhtymän väliaikaisten toimielinten on ryhdyttävä hoitamaan välttämättömiä tehtäviä jo ennen kuin seurakuntayhtymän on aloitettava toimintansa. Väliaikaisen yhteisen kirkkovaltuuston on:

- 1) vahvistettava tuloveroprosentti ensimmäistä vuotta varten;
- 2) hyväksyttävä seurakuntayhtymän talousarvio;
- 3) hyväksyttävä seurakuntayhtymän seurakuntien tilinpäätökset liittymistä edeltäneeltä vuodelta sekä päätettävä vastuuvapaudesta.

Tuomiokapituli määrää seurakuntayhtymän muodostamisen yhteydessä tarvittavat muut väliaikaiset toimenpiteet.

Seurakuntayhtymän väliaikaisiin toimielimiin sovelletaan, mitä vastaavista seurakuntayhtymän toimielimistä säädetään.

Hallinnon järjestämisen lisäksi seurakuntajaon muuttuessa tai seurakuntayhtymää perustettaessa on huolehdittava toimintaan ja varallisuuteen liittyvien sopimusten uudistamisesta. Esimerkiksi, jos lakkautettavalla seurakunnalla on velkaa, on velkojana olevan pankin kanssa neuvoteltava velkasopimusten siirroista. Kun seurakuntajaon muutoksen yhteydessä tai seurakunta yhtymään liityttäessä myös kiinteä omaisuus vaihtaa omistajaa on omaisuus lainhuudatettava uuden seurakunnan tai seurakuntayhtymän toimesta. Myös mahdolliset viranomaisluvut on syytä päivittää. Lisäksi yhteistoimintasopimukset kunnan/kuntien taikka hyvinvointialueen kanssa on uudistettava.

Seurakuntarakenneuudistuksissa muutosten toteuttaminen vaatii aikaa ja voimavaroja. Yhteinen ymmärrys muutoksen luonteesta, laajuudesta, syvyydestä ja tarkoituksesta auttaa johtamisen suunnittelussa ja toimenpiteiden kohdentamisessa ja ajoittamisessa. Toteutusvaiheessa tuomiokapituleilta toivotaan usein hallinnollisen tuen lisäksi erityisesti kiinnostuksen osoittamista ja henkistä tukea. Tuomiokapituleilla tulisi olla erityinen valmius tukea muutoksen toteutusvaiheessa olevia seurakuntia tarvittaessa myös työyhteisökonsultoinnin keinoin.

Muutosprosessi ei pääty, kun hallinto- ja toimintaorganisaatiot on saatu muodostettua. Rakenneuudistukseen liittyvä muutostyö näkyy niin työyhteisöjen arjessa kuin työn sujuvuudessa. Toimintakulttuurien yhtenäistäminen saattaa viedä aikaa useamman vuoden. Tilan antaminen työyhteisön ja luottamushenkilöiden keskusteluille, pohdinnoille sekä yhdessä asioista sopimiselle vie yleensä yli pahimpien karikkojen ja johtaa nopeammin yhteisen tekemisen tielle.

Liite 1 Kriisiytyvän seurakunnan mittarit – seurakunnan talous

1) Tilikauden tulos on ilman kertaluonteisia eriä negatiivinen kahtena peräkkäisenä vuotena tai kirkollisveroprosentti on 2,0 (tai korkeampi).

- Kertaluonteisia tuottoja syntyy esimerkiksi kiinteistöjen myynnistä, joiden tasearvo on huomattavasti reaaliarvoa matalampi, jolloin saatu voitto on lähinnä kirjanpidollista eikä todellisuudessa edesauta seurakunnan talouden vahvistamista.
- Keskusrahastosta saadut avustukset katsotaan kertaluonteisiksi eriksi.
- Seurakunnilla tulee metsäomaisuuden osalta olla metsänhoitosuunnitelma, jossa on kirjattu puunmyynnin kestävä taso. Seurakunnan toiminnan ei voida katsoa olevan kestävällä pohjalla, jos alijäämän kattamiseksi suoritetaan myyntiä, joka ylittää metsänhoitosuunnitelmassa olevan kestävä tason.
- Seurakuntien veroprosentin enimmäissuuruudeksi suositellaan 1,9 prosenttia.

2) Seurakunnan taseessa oleva edellisten tilikausien yli/alijäämä luku on tilinpäätöksen perusteella menossa alijäämäiseksi, eikä sen kattamista seuraavan kolmen vuoden aikana voida laskelmin osoittaa ilman kertaluonteisten erien tai metsänhoitosuunnitelman ylittävän myynnin toteuttamista.

- Alijäämän kattamiseksi ei ole tehty kestävällä pohjalla olevaa suunnitelmaa.
- Alijäämän kattaminen kertaluonteisilla tuloilla sellaisten kiinteistöjen tai irtaimen myynnillä, joka on tasearvoltaan selkeästi alle reaaliarvon, ei osoita toiminnan olevan kestävällä pohjalla.

3) Maksuvalmius on alle 90 päivää, tai maksuvalmius heikkenee kolmena peräkkäisenä tilikautena.

- Maksuvalmiuden heikkeneminen alle 90 päivän vaarantaa seurakunnan kyvyn hoitaa velvoitteensa esim. palkanmaksun ja laskujen osalta.
- Maksuvalmiuden heikkeneminen vuosittain on merkki siitä, että seurakunnan talous on ajautumassa kriisiin. Yksittäisten vuosien poikkeamat voivat olla perusteltuja mm. investoinneista ja verotilitysten jaksotuksista johtuen. Maksuvalmiuden heikkeneminen useamman vuoden aikana on kuitenkin selvä indikaattori tulossa olevista ongelmista.

4) Henkilöstömenojen osuus toimintakuluista kasvaa kolmena peräkkäisenä vuotena.

- Henkilöstömenojen osalta kokonaisuudessa on huomioitava kuitenkin esim. luovutettujen kiinteistöjen hoitomenojen väheneminen tai muut seurakunnan kulurakenteeseen vaikuttavat tekijät.

Liite 2 Kriisiytyvän seurakunnan mittarit - hallinto ja toiminta

1) Seurakunnan yhteiskunnalliset tehtävät

- Puutteet hautaustoimen tai hautausmaan ylläpitotehtävien hoidossa
 - Hautausmaakaavat ja hautausmaakartat eivät ole ajantasaiset
 - Hautarekisterissä on puutteita esimerkiksi hautojen hallinta-ajoissa
 - Hautaustoimen hallintomenettelyissä on puutteita:
 - toimivallan rajat ovat epäselvät,
 - kuulutukset,
 - seurakunnalle siirtyneiden hautamuistomerkkien käsittely
- Epäkohdat kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden rakennusten ja irtaimiston ylläpitotehtävien hoidossa
 - Suojeltujen kirkollisten rakennusten olennaisiin muutoksiin ei ole haettu kirkkohallituksen lupaa
 - Kulttuurihistoriallisesti arvokasta esineistöä uhkaa tuhoutuminen hoitamattomuuden ja puutteellisen säilytyksen seurauksena
 - Tietojen kirjaamisessa Basis-järjestelmään ja järjestelmän käytössä on merkittäviä puutteita

2) Seurakunnan hallinto ja viranomaistoiminta

- Toimielinten kokoonpanoon ja toimivuuteen liittyvät ongelmat
 - Päätymisen peräkkäisinä vaalivuosina sopuvaaleihin
 - Vajausta luottamushenkilöpaikoissa
 - Naisten ja miesten edustus toimielimissä ei toteudu kirkkolain säännösten mukaisesti (KL 9:8)
 - Vakavat ristiriidat luottamushenkilöiden ja/tai viranhaltijoiden kesken
 - Toimivaltuuksien ylittäminen
- Hallintomenettelyn puutteellisuudet
- Hyvän hallintotavan noudattamatta jättäminen ilmenee siinä, että ei noudateta hallintolain (2. luku) mukaisia hallinnon oikeusperiaatteita ja palveluvelvoitteita:
 - Tasapuolinen, puolueeton ja tarkoituksenmukainen asioiden hoito
 - Toimivallan käyttö lain mukaan hyväksytyihin tarkoituksiin
 - Toimet oikeasuhteisia päämäärään nähden
 - Annettava neuvontaa, käytettävä asiallista kieltä, palvelun asianmukainen järjestäminen
- Asioita palaa toistuvasti uudelleen käsiteltäväksi
- Toistuvasti oikaisuvaatimusten ja valitusten johdosta muutetut/kumoutuneet päätökset

3) Seurakunnan toimintaorganisaatio

- Perustehtävien (KL 3:1) mukaisen toiminnan ylläpidon ilmeiset puutteet ja laiminlyönnit
 - Seurakunnan perustehtävää ei kyetä hoitamaan
 - Jumalanpalvelusten, kasteiden ja ehtoollisten sekä muiden kirkollisten toimitusten toimittamisessa on puutteita tai jatkuvia ongelmia
 - Kristillistä kasvatusta ja opetusta, sielunhoitoa, diakoniaa ja lähetystyötä ei pystytä järjestämään.
- Seurakunnan jäsenmäärä on laskenut viimeisten viiden vuoden aikana 15 % ja on arviointihetkellä alle 2000 jäsentä
- Jäykkä, lokeroitunut, eristäytynyt ja/tai uusiutumiskyvytön toimintakulttuuri
 - Toiminta jatkuu vuodesta toiseen samanlaisena
 - Seurakunnan toiminnan painopisteissä ei ole huomioitu muuttunutta/muuttuvaa toimintaympäristöä
 - Seurakunta ei tee yhteistyötä eikä ole verkostoitunut alueensa muiden toimijoiden kanssa (esim. kunta, toiset seurakunnat ja kirkkokunnat, uskonnolliset järjestöt ja yhteisöt, kolmannen sektorin toimijat)

4) Johtaminen seurakunnassa

- Johtamisen heikkoudet
 - Esihenkilövastuut ovat epäselviä
 - Johtajuudesta saatu palaute kertoo johtamiskäytäntöihin liittyvistä ongelmista
 - Esihenkilöiden toiminta ei tue sujuvaa työntekoa
- Johtamista tukevat strategiset linjaukset, kuten toimintasuunnitelma, seurakunnan strategia/toimintalinjaus/missio/visio, kiinteistöstrategia, henkilöstösuunnitelma, koulutussuunnitelma tai valmiussuunnitelma puuttuvat
 - Hallintosäännön, johto- ja taloussääntöjen sekä henkilöstön tehtäväkuvien puutteellisuudet
- Puuttumattomuus seurakunnan operatiivisessa johtamisessa esiintyviin pitkäaikaisiin ongelmiin
- Haluttomuus yhteistyöhön lähiseurakuntien, rovastikunnan muiden seurakuntien ja/tai tuomiokapitulin kanssa

5) Seurakunnan henkilöstö

- Henkilöstön määrä
 - Koko henkilöstön määrä ei ole viimeisten 10 vuoden aikana vähentynyt samassa suhteessa kuin jäsenmäärä
 - Toiminnallisen henkilöstön henkilötyövuosien määrä on alle puolet seurakunnan henkilöstön henkilötyövuosista
- Henkilöstön työhyvinvoinnissa on toistuvia ongelmia, joita ei ole saatu korjattua

- Henkilöstökoulutus tai henkilöstön perehdyttäminen on puutteellista tai siihen ei panosteta, jolloin henkilöstön osaaminen ei ole riittävällä tasolla
- Ongelmat riittävän henkilöstön määrässä ja rekrytoinnissa työaloittain tarkasteltuna
 - Toistuva tarve palkata henkilöstöä määräaikaisena ja/tai osa-aikaisena
 - Kirkkoherran, diakonian ja kanttorin virkoja ei voida täyttää tai niitä on tarve osa-aikais-
taa joko taloudellisten resurssien tai toiminnallisten puutteiden/työtehtävien niukkuuden
vuoksi

Liite 3 Seurakuntajaon muutosta koskeva aloitemalli

Kirkkolain 2 luvun 14 §:n 1 momentin mukaan aloitteen seurakuntajaon muuttamiseksi voi tehdä seurakunnan kirkkovaltuusto tai seurakuntaneuvosto sekä tuomiokapituli tai piispa. Jos seurakuntajaon muutostarve johtuu kuntajaon muutoksesta tai koskee muuta kuin suomenkielistä, ruotsinkielistä tai kaksikielistä seurakuntaa, asian voi panna vireille myös kirkkohallitus.

Asiat, jotka valmistelussa on syytä huomioida:

1) Tausta seurakuntarakenteen muuttamiselle, joilla osoitetaan seurakuntajaon muutoksen edellytysten täyttyminen (lisää kuvaus mainituista asioista)

- Selvittäjän mahdollisesti tekemä selvitys
- Kuvaus seurakunnista (talous, toiminta ja hallinto ml. henkilöstö ja mahdolliset huomiot kriisiytyvän seurakunnan mittarien toteutumisesta)
- Ehdotettavan rakennemuutoksen muoto
- Muutoksen vaikutusten arviointi suhteessa henkilöstöön
- Muutosten vaikutusten arviointi suhteessa omaisuuteen ja rahastoihin
- Muutosten vaikutusten arviointi suhteessa jäseniin, lapsiin ja nuoriin
- Muutosten vaikutusten arviointi suhteessa toimielinten (esim. kirkkovaltuusto) kokoonpanoon ja näkemys vaalin järjestämisestä
- Muutosten vaikutus (laajenevan) seurakunnan toimintaan ja hallintoon (sopimus mahdollisen osa-aluehallinnon järjestämisestä)
- Tarvittavat lausunnot ja kuulemiset:
 - seurakuntien kirkkovaltuustojen lausunnot (Kirkkojärjestyksen 2 luvun 2 §:n 2 momentin mukaan tuomiokapitulin on kuultava aloitteesta, selvityksestä ja seurakunnan jäsenen kannanotosta niiden seurakuntien ja seurakuntayhtymien kirkkovaltuustoja, seurakuntaneuvostoja ja yhteisiä kirkkovaltuustoja, joita ehdotettu muutos koskee.)
 - seurakunnan/seurakuntien jäsenten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuden varaaaminen; muistiot seurakuntien seurakuntalaisten kuulemisesta
 - tieto YT-menettelyn noudattamisesta; muistiot seurakuntien henkilöstöjen kuulemisesta sekä sopimus henkilöstösiirroista
 - luettelo siirtyvästä omaisuudesta ja sitoumuksista

2) Varsinaisen aloitteen sisältö

- a) Seurakuntajaon muutoksen muoto. Esim. AA:n ja BB:n seurakunnat lakkautetaan xx.xx.202X lukien ja niistä perustetaan uusi CC:n seurakunta xx.xx.202X lukien. Uusi seurakunta muodostuu [...] kuntien alueesta. / DD:n seurakunta lakkautetaan xx.xx.202X ja sen alue liitetään osaksi YY:n seurakuntaa xx.xx.202X lukien niin, että laajentuvan seurakunnan alueena on [...] kuntien alueet.

- b) Suunnitellun uuden/laajentuvan seurakunnan nimi (KL 2:12), jos se on aloitetta tehdessä jo pohdittu.
- c) Maininta omaisuuden siirtymisestä ja siitä, että vastaanottaja vastaa siirrettyyn omaisuuden kohdistuvista veloista ja muista velvoitteista siirtoajankohdasta lukien. Vastuuta velasta tai sitoumuksesta ei saa siirtää ilman velkojan tai muun oikeudenhaltijan suostumusta (KL 2:15 ja KJ 2:4–6).
- d) Maininta siitä, miten uuden/laajentuvan seurakunnan yhteinen kirkkovaltuusto/kirkkovaltuusto/seurakuntaneuvosto muodostetaan (KL 9:10)
- e) Pyyntö kirkkohallitukselle määrätä, että ennen voimaantuloa voidaan ryhtyä sen edellyttämiin täytäntöönpanotoimenpiteisiin mahdollisista valituksista huolimatta.
- f) Mahdolliset liitteet: tehty rakennemuutosselvitys, lausunnot ja muut asiaan liittyvät dokumentit

Liite 4 Malli aloitetta koskevasta kuulutuksesta

Huom! Kyseessä on malli. Siten esimerkiksi tämän mallin 1 ja 2 kappale tulee muokata tapauskohtaisesti vastaamaan tehtyä aloitepäätöstä sekä aloitetta tukevaa seurakuntajaon muutoksen edellytystä.

Ilmoitus seurakuntajaon muutosta koskevasta aloitteesta

A:n hiippakunnan tuomiokapituli on päätöksellään x.x.20.. / O:n ja N:n seurakuntien kirkkovaltuustot ovat yhtäläisillä päätöksillään x.x.20... tehnyt/tehneet aloitteen seurakuntajaon muutoksesta O:n ja N:n seurakunnissa siten, että N:n seurakunta liitettäisiin O:n seurakuntaan x.x.20...luokien. Laajenevan O:n seurakunnan alue kattaisi nykyiset O:n ja N:n seurakuntien alueet kokonaisuudessaan.

Aloitteen mukaisen seurakuntajaon muutoksen katsotaan nykytilaa paremmin turvaavan seurakunnan perustehtävän kokonaisvaltaisen toteutumisen alueella ja siten parantavan uuden/laajenevan seurakunnan toimintakykyä sekä toiminnan taloudellisuutta. Aloite sekä lisätiedot aloitteen sisällöstä on saatavilla [verkkosivunosoite / lisätietojen antajan yhteistiedot].

O:n ja N:n seurakuntien jäsenille varataan tilaisuus ottaa kantaa ehdotettuun seurakuntajaon muutokseen 14 päivän kuluessa tämän ilmoituksen julkaisemisesta. Tuomiokapitulille osoitettu kannanotto tulee toimittaa A:n hiippakunnan tuomiokapituliin osoitteeseen:

A:n hiippakunnan tuomiokapituli

Käyntiosoite

Postiosoite

Sähköposti

Kannanoton on oltava perillä määräajan viimeisenä päivänä ennen viraston aukioloajan päättymistä. Kannanoton voi omalla vastuullaan lähettää postitse, lähetin välityksellä tai sähköisesti. Sähköinen viesti katsotaan saapuneeksi viranomaiselle silloin, kun se on viranomaisen käytettävissä vastaanottolaitteessa tai tietojärjestelmässä siten, että sitä voidaan käsitellä.

Tämä kuulutus on julkaistu O:n / N:n seurakunnan verkkosivuilla x.x.20... ja pidetään nähtävillä x.x.20... - x.x.20....

Liite 5 Yhteistyösopimusmalli

Huom! Tämä on seurakuntien avuksi laadittu yleismallipohja. Malli ei ole sinällään käytettävissä. Sitä voi kuitenkin hyödyntää, kun sopimusta laaditaan yhteistyön luonteesta riippuen vastaamaan todellista yhteistyötä.

Yhteistyösopimus

1. Sopimuksen osapuolet

_____ seurakunta/seurakuntayhtymä

y-tunnus:

osoite:

yhteyshenkilö:

_____ seurakunta/seurakuntayhtymä

y-tunnus:

osoite:

yhteyshenkilö:

[lisää kohdat kaikille osapuolille, jos niitä enemmän kuin kaksi]

2. Sopimuksen tausta ja tarkoitus

Tällä sopimuksella sovitaan Kirkkolain 12 luvun 1 §:n mukaisesta _____ [tässä kerrotaan, mistä yhteistyöstä sovitaan] yhteistoiminnasta/yhteistyöstä osapuolten välillä.

*Kirkkolain 12 luvun 1 §:n mukaan seurakunnat ja seurakuntayhtymät voivat tehdä sopimuksia tehtäviensä yhteisestä hoitamisesta. Seurakunta tai seurakuntayhtymä voi sopimuksen perusteella hoitaa tehtävän myös toisen seurakunnan puolesta. Sopimuksessa voidaan määrätä, että viimeksi mainittu seurakunta saa valita sen luottamustoi-
meen vaalikelpoisia jäseniä tehtävää hoitavan seurakunnan asianomaiseen johtokun-
taan.*

Tämän sopimuksen tarkoituksena on luoda edellytykset... /Tämän sopimuksen tarkoittaman yhteistyön tavoitteena on, että _____ [tähän kuvataan, mikä on sopimuksen tausta ja tarkoitus, miksi sopimus tehdään, maininta mahdollisista aikaisemmista esisopimuksista]

Varsinaisen sopimuksen lisäksi sopimuksen liitteet sisältävät tarkemmat tehtäväkuvaukset, ohjeet ja toimintasäännöt, joista osapuolten kesken on sovittu. Sopimuksen muuttaminen edellyttää jokaisen osapuolen suostumusta. Liitteiden osalta toimi- ja päätösvalta muutosten tekemiseen ovat yhteisjohtokunnalla. [Tapauskohtaisesti tulee pohtia, onko päätösvaltaa liitteiden

osalta mahdollista siirtää johtokunnalle ja olisiko asiasta syytä antaa tulkintaesimerkkejä] Liitteitä tulkitaan osana sopimusta niin, että ensisijaisena pidetään varsinaisen sopimustekstin sisältöä.

3. Arvonlisäverottomuus [tämä kohta on varmistettava riippuen siitä, millaisesta toiminnasta on kyse]

Seurakuntien pääasiallisena tehtävänä on huolehtia lakisääteisistä kirkollisista ja väestökirjanpitoon liittyvistä viranomaistehtävistä. Seurakuntien varsinainen toiminta ei ole arvonlisäverolaissa tarkoitettua liiketoimintaa. Osapuolet toteavat käsityksensä, että _____ yhteistyötä koskevan sopimuksen mukainen yhteistoiminta ei ole arvonlisäverollista toimintaa, vaan yhteisten kustannusten jakamista. Mikäli tämän sopimuksen mukainen toiminta kuitenkin katsottaisiin osapuolten selvän ja perustellun käsityksen ja tarkoituksen vastaisesti verottajan antaman ratkaisun johdosta arvonlisäverolliseksi, todetaan selvyyden vuoksi, että tällaisessa tapauksessa kustannusten jako-osuuksiin lisättäisiin kulloinkin voimassa oleva arvonlisävero myös takautuvasti niiltä osin kuin sitä peritään. [Huom! Mikäli kyseessä on uusi toiminta tai jos toiminnan arvonlisäverottomuudesta ei olla varmoja, on suositeltavaa hakea verottajan ennakkotietoa koskien sopimuksen kattamaa toimintaa]

4. Hallinto

4.1. Tehtävää hoitava seurakunta, jatkossa "isäntäseurakunta"

Osapuolet sopivat, että yhteistoiminnan mukaista tehtävää hoitaa _____ seurakunta.

4.2. Yhteisjohtokunta

Yhteistoimintaa johtaa kirkkojärjestyksen 11 luvun 1 §:n 1 momentissa tarkoitettu yhteisjohtokunta. Yhteisjohtokunnassa on vähintään ___ jäsentä, joilla on henkilökohtaiset varajäsenet. Yhteisjohtokunnan jäsenet valitaan ___ vuodeksi kerrallaan. Isäntäseurakunta nimeää johtokuntaan ___ jäsentä ja muut osapuolet ___ jäsentä. [Rakenteesta riippuen myös tarkemmat määräykset esim. liitteeseen siitä, miten osapuolet valitsevat jäseniä]

4.3. Kirjanpito ja tilintarkastus

Isäntäseurakunta huolehtii yhteistyösopimuksen mukaisten tehtävien hoitamisesta aiheutuvasta maksuliikenteestä ja kirjanpidosta. Isäntäseurakunta vastaa _____ kirjanpidosta oman kirjanpitosensa osana. Isäntäseurakunnan tilintarkastajat huolehtivat tilintarkastuksesta Isäntäseurakunnan tilintarkastusta koskevien ohjeiden ja normien mukaisesti. [Tämä kohta muokattava yhteistyön sisällön mukaisesti]

4.4. Muut hallintoon liittyvät asiat [täydennä tarvittavilta osin]

5. Yhteistyö

5.1. Isäntäseurakunnan tehtävät [Luettele tähän isäntäseurakunnan tehtäväksi sovitut asiat ja käytännön toimet, konkreettiset tehtävät sekä hallinnolliset tehtävät]

5.2. Osapuolten tehtävät

Sen lisäksi mitä muutoin on sovittu, kunkin osapuolen tehtäviin kuuluu _____ [tarkempi kirjaus tehtävistä voidaan ottaa myös liitteeseen. Sovittava esim. henkilöstöön liittyvät asiat, kuka on työnantaja ja vastaa niistä aiheutuvista velvoitteista jne.]

6. Hankintamenettely

Sopimuksen mukaisessa yhteistyössä noudatetaan lakia julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista. [Tarkempi kuvaus hankinnoista/hankintamenettelystä voidaan ottaa esim. liitteeseen. Esimerkiksi kuvaus siitä, kuka hankkii ja miten.]

7. Kustannukset

Sopimuksen tarkoituksena on toimittaa omakustannushintaan _____ osapuolten käyttöön. [Tätä muokattava sopimuksen sisällön mukaan. Tähän tulee määritellä tarkemmin, mihin kustannukset perustuvat sekä perusteet, joiden mukaan tehtävän hoidosta aiheutuvat kustannukset jaetaan sopimusosapuolten kesken sekä kustannusten arvonnisäverokäsittely. Mahdollinen toteamus liittyen arvonnisäveroon esim., että "Osapuolet toteavat käsityksensä, että sopimuksessa tarkoitettu yhteistoiminta ei ole arvonnisäverolaissa tarkoitettua liiketoimintaa"].

7.1 Kustannusten veloittaminen

Osapuolen vastuu kustannuksista syntyy, kun tämä sopimus on kaikkien sopijaosapuolten toimesta allekirjoitettu ja resurssien hankinnasta aiheutuva kustannus on isäntäseurakunnalle syntynyt. Osapuolen on suoritettava maksusuutensa hyväksytyn talousarvion perusteella. Osapuolten maksuvelvoitteiden perustuessa kalenterivuoden aikana veloittaviin kustannuseriin, kulut tasataan ennen kuluneen tilikauden sulkeutumista/tilinpäätöksessä kulut tasataan ja tehdään joko lisälasku tai hyvityslasku, jolloin kulut ovat jo vuositasolla oikein. Isäntäseurakunta veloittaa osapuolilta talousarvioon perustuvat kustannukset puolivuositain _____ kuussa ja _____ kuussa. Viivästyneeseen suoritukseen sovelletaan korkolain mukaista viivästyskorkoa. [Koko tämä kohta on muokattava tilanteeseen sopivaksi]

8. Sopimuksen voimassaolo ja päättäminen

Sopimus tulee voimaan kaikkien osapuolten allekirjoitettua sen. Sopimus on voimassa tois-
taiseksi / määräajan _____ saakka.

Jos osapuoli haluaa irtisanoa tämän sopimuksen, tulee kirjallinen irtisanomisasihmöitus toimittaa yhteisjohtokunnalle viimeistään _____kuukautta ennen sen kalenterivuoden alkua, jonka lopussa irtisanomisen halutaan astuvan voimaan. Sopimuksen irtisanovalla osapuolella ei ole oikeutta saada jako-osuutta tämän sopimuksen alaisesta varallisuudesta eikä muutakaan korvausta irtisanomisen johdosta. [Mietittävä, onko yhteistyön osalta jotakin vastuuta, jotka jäävät voimaan]

Mikäli enemmän kuin puolet osapuolista tai isäntäseurakunta haluaa irtisanoa tämän sopimuksen, tulee yhteisjohtokunnan kirkkojärjestyksen 11 luvun 1 §:n 1 momentin 4- kohdassa tarkoitetun tavoin selvittää sopimukseen perustuvat varat ja velat sekä selvittää sopimukseen perustuvat yli- tai alijäämät ja laatia ehdotus ylijäämän jakamisesta tai alijäämän kattamisesta kohdan 7 kustannusten jako-osuuksien mukaisessa suhteessa. Kun enemmän kuin puolet osapuolista on asianmukaisesti hyväksynyt yhteisjohtokunnan ehdotuksen, sopimus katsotaan päättyneeksi. Yhteisjohtokunnan on suoritettava selvitystoimet loppuun _____ kuukauden kuluessa. [Tämä kohta on muokattava tilanteeseen sopivaksi]

9. Sopimukseen liittyminen jälkikäteen

Tähän sopimukseen voi liittyä uusia seurakuntia. Kaikkien sopimusosapuolten tulee hyväksyä uusi osapuoli sopimuksen muutossopimuksella. [Tämä kohta on muokattava yhteistyöhön sopivaksi ja sovittava esim. uuden jäsenen vastuista, maksuista ym.]

10. Sopimuksen päättyessä toimitettava taloudellinen selvitys

Sopimuksen päättyessä kokonaisuudessaan yhteisjohtokunta on velvollinen laatimaan taloudellisen loppuselvityksen, elleivät osapuolet sovi muusta järjestelystä. Ne varat, joita ei tarvita loppuselvityksen kustannusten ja velkojen suorittamiseen tai sitoumusten täyttämiseen jaetaan osapuolille niiden kohdassa 7 mainittujen yhteenlaskettujen kuluyksiköiden mukaisessa suhteessa. Jos kustannusten ja velkojen suorittamiseen sekä sitoumusten täyttämiseen tarvittava määrä on varoja suurempi, osapuolet ovat velvolliset suorittamaan erotuksen edellä mainittujen osuuksien suhteessa.

11. Sovellettava laki ja erimielisyyksien ratkaiseminen

Tähän sopimukseen sovelletaan Suomen lakia.

Sopimukseen liittyvät mahdolliset erimielisyydet pyritään ratkaisemaan neuvottelemalla osapuolten kesken.

Mikäli neuvottelussa ei päästä ratkaisuun, erimielisyydet ratkaistaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa. Hallintoriita-asiat käsitellään toimivaltaisessa hallinto-oikeudessa ja mahdolliset yksityisoikeudelliset riita-asiat xxxx oikeudessa [Nimeä käräjäoikeus esim. isäntäseurakunnan mukaan]

12. Voimaantulo

Tämä sopimus tulee voimaan, kun kaikki osapuolet ovat allekirjoittaneet sen.

13. Päiväys ja allekirjoitukset

Tämä sopimus on tehty ____ kappaleena, yksi kullekin osapuolelle.

[Ennen kuin isäntäseurakunnan kirkkovaltuusto hyväksyy yhteistoimintaa johtavan yhteisjohtokunnan johtosäännön, siitä on hankittava sopimuksen osapuolten päättävien toimielinten lausunnot.]

[Lisää päiväys ja allekirjoituskohdat kaikille]

14. Liitteet

Tähän sopimukseen kuuluvat sen erottamattomina osina seuraavat liitteet. Liitteiden keskinäinen pätevyysjärjestys määräytyy niiden numerojärjestyksen mukaan siten, että numero 1 on pätevin.

Sopimuksen liitteet [esimerkkiluettelo mahdollisista liitteistä]

[Liite 1: Sopimus henkilötietojen käsittelystä, mikäli yhteistyössä käsitellään henkilötietoja; kts. lisätietoa Tietosuoja Seurakunnassa-julkaisusta]

Liite 2: Yhteisjohtokunnan jäsenien valintajärjestys

Liite 3: Isäntäseurakunnan tehtäväkuvaus

Liite 4: Sopijaseurakunnan tehtäväkuvaus

Liite 5: Hankintamenettelyt